

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sancti Gregorii Papæ Primi Cognomento Magni Opera

In Tres Tomos Distributa. Ex quamplurimis MSS. Codicibus emendata ;
Additæ Sunt Quædam Notæ in Dialogos & Epistolas ejusdem S. Gregorii

Gregor <I., Papst>

Lutetia Parisiorum, 1675

Sancti Gregorii Moralis Expositionis In Beatum Iob Liber Decimvssextvs.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74915)

adstringit. Ante severè innumerabiles traxit: quia per quinque millia & adhuc amplius annorū curricula, quavis carnales omnes trahere minime potuit; multo tamen plures sunt in tam longo tempore hi, quos ante innumerabiles rapit, quàm omnes quos in tam brevi tempore rapiendos invenerit. Bene ergo dicitur: [*Post se omnem hominem trahit, & ante se innumerabiles:*] quia & tunc minus tollit, cum omnes tulerit: & nunc amplius diripit, cum corda omnium invadit. Hæc beatus Job, quia contra iniquorum principem mirè dissentit, qui in hac vita extolli permittitur, sed in adventu Domini destruitur; de se patenter ostendit, quia flagella Dominica non ex offensione susceperit: quoniam si iniquus

quisque in hac vita permittitur prosperari, necesse est ut electus Dei debeat sub flagelli fræno retineri. Ex qua re amicos arguit, dicens: [*Quomodo igitur consolamini me frustra: cum responsio vestra repugnare ostensa sit veritati?*] Amici beati Job eum consolari non poterant, in quo suis sermonibus veritati contraibant. Cumque hunc hypocritam vel impium dicerent, per hoc quòd ipsi mentientes perpetrabant culpam, augebant proculdubio pœnam iusti vulneribus afflicti. Nam Sanctorum mentes, quia veritatem diligunt, etiam culpa fallaciæ torquet alienæ. Quantò enim grave mendaciæ esse crimen aspiciunt, tantò hoc non solum in se, sed etiam in aliis oderunt.

SANCTI GREGORII MORALIS EXPOSITIONIS IN BEATVM IOB LIBER DECIMVS SEXTVS.

CAP.
XXII.

RESPONDENS autem Eliphaz Themanites, dixit: Numquid Deo comparari potest homo, etiam cum perfecta fuerit scientia? Quid prodest Deo, si iustus fueris? aut quid ei confers, si immaculata fuerit vita tua? Numquid timens arguet te, & veniet tecum ad iudicium, & non propter malitiam tuam plurimam, & infinitas iniquitates tuas? Abstulisti enim pignus fratrum tuorum sine causa: & nudos spoliasti vestibus. Aquam lasso non dedisti: & esurienti subtraxisti panem. In fortitudine brachii tui possidebas terram, & potentissimus obtinebas eam. Viduas dimisisti vacuas, & lacertos pupillarum comminuvisti. Propterea circumdatus es laqueis, & conturbat te formido subita. Et putabas tenebras te non visurum, & impetu aquarum inundantium non oppressum iri. An cogitas quòd Deus excelso calo sit, & super stellarum vertices sublimetur? Et dicis: Quid enim novit Deus? & quasi per caliginem iudicat. Nubes latibulum eius, nec nostra considerat, & circa cardines cali perambulat. Numquid semitam seculorum custodire cupis, quam calcaverunt viri iniqui: qui sublati sunt ante tempus suum, & fluxius subvertit fundamentum eorum? Qui dicebant Deo, Recede à nobis: & quasi nihil possit facere Omnipotens, aestimabant eum, cum ille impleset domos eorum bonis. Quorum sententia procul sit à me. Videbunt iusti, & letabuntur, & innocens subsannabit eos. Nonne succisa est erectio eorum, & reliquias eorum devoravit ignis? Acquiesce igitur eis, & habeto pacem, & per hæc habebis fructus optimos. Suscipe ex ore illius legem, & pone sermones eius in corde tuo. Si reversus fueris ad Omnipotentem, edificaberis, & longe facies iniquitatem à tabernaculo tuo. Dabit pro terra silicem, & pro silice torrentes aureos. Eritque Omnipotens contra hostes tuos, & argentum coaccervabitur tibi. Tunc super Omnipotentem deliciis afflues, et levabis ad Deum faciem tuam. Rogabis eum, et exaudiet te, et vota tua reddes. Decernes rem, & veniet tibi, et in viis tuis splendet lumen. Qui enim humiliatus fuerit, erit in gloria: et qui inclinaverit oculos suos, ipse salvabitur. Salvabitur innocens: salvabitur autem munditia manuum suarum.

Quòd Deus non indigeat iustitia nostra.

CAPUT PRIMUM.

QUÌ contra veritatis verba in allegatione deficiunt, sæpe etiam nota replicant, ne tacendo victi videantur. Unde Eliphaz beati Job sermonibus pressus, ea dicit quæ nullus ignorat. Ait enim: [*Numquid Deo comparari potest homo, etiam cum perfecta fuerit scientia?*] In comparatione enim Dei, scientia nostra ignorantia est. Ex Dei namque participatione sapimus, non comparatione. Quid ergo mirum, cum illud quasi per doctrinam dicitur, quod sciri potuit, etiam si taceretur? Qui adhuc Dei potentiam quasi defendendo subjungit: [*Quid prodest Deo, si iustus fueris? aut quid ei confers, si immaculata fuerit vita tua!*] In omni quippe quod

B bene agimus, nosmetipsos, non autem Deum juvamus. Unde & per Psalmistam dicitur: *Dixi Domino: Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non indiges.* Ipse enim verè nobis Dominus: quia & utique Deus est, qui bono non indiget servientis, sed bonitatem confert, quam recipit: ut oblata bonitas non ipsi, sed prius accipientibus, & post reddentibus proficit. Nam etsi in iudicium Dominus veniens, dicit: *Quandiu fecistis mihi de his fratribus meis minimis, mihi fecistis:* mira hoc pietate loquitur ex suorum compassione membrorum. Et ipse nos per hoc quòd caput nostrum est, adjuvat, qui per nostra bona opera in suis membris adjuvatur. Adhuc adjungit Eliphaz, quod nullus ignorat, dicens: [*Numquid timens arguet te, & veniet tecum ad iudicium?*] Quis hoc vel desipiens sentiat, quòd Dominus ex timore nos arguat, & ex metu judi-

FF iij

cium contra nos suum proponat? Sed qui verba sua A
metirinesciunt, proculdubio ad otiosa dicta dila-
buntur. In quibus si se minimè reprehendunt, sta-
tim ad noxia & contumeliosa verba prosiliunt. Un-
de Eliphaz, qui otiosa intulit, ad contumeliosa pro-
tinus verba protupit, dicens: [*Et non propter ma-
litiam tuam plurimam, & infinitas iniquitates tuas?*]
Ecce à torpenti corde ad verba venit otiosa: ab
otiosis autem verbis per crimen fallaciae ad contu-
melias exarsit. Isti quippe sunt casus culpæ crescen-
tis, ut lingua cum non restringitur, nequaquam
ubi ceciderit jaceat, sed semper ad deteriora descen-
dat. Ea verò quæ subjuncta sunt, quia valde
juxta historiam patent, exponenda ad litteram non
sunt. Sed quia amicos beati Job hæreticorum spe-
ciem tenere diximus, ipsum verò significationem B
sanctæ Ecclesiæ gerere, jam nunc Eliphaz verba
quo modo hæreticorum fallit congruant, de-
monstremus. Nam sequitur:

Sup. in
prol.
Mor. 12.
E. 5.
Mor. 17.

*Quid sit quod per Moysen jubetur, ut ante solis
occasum debitori fratri pignus
restituatur.*

CAPUT II.

Abstulisti enim pignus fratrum tuorum sine causa:
& nudos spoliasti vestibus. Aquam lasso non de-
disti: & esurienti subtraxisti panem. In fortitudine
brachij tui possidebas terram: & potentissimus obtine-
bas eam.] In Scriptura sacra pignoris appellatione
aliquando dona Spiritus sancti, aliquando verò si-
gnatur confessio peccati. Pignus namque accipitur
donum Spiritus sancti, sicut per Paulum dicitur:
2. Cor. 1. *Qui dedit nobis pignus Spiritus.* Ad hoc enim pi-
gnus accipimus, ut de promissione, quæ nobis fit,
certitudinem teneamus. Donum ergo sancti Spi-
ritus pignus dicitur: quia per hoc nostra anima ad in-
terioris spei certitudinem robotatur. Rursum pigno-
ris nomine, peccati confessio solet intelligi; sicut
in lege scriptum est: *Cum debet tibi quidpiam frater
tuus, & abstulerit pignus ab eo, ante solis occasum
pignus restitue.* Frater etenim noster debitor nobis
efficitur, cum quilibet proximus in nos aliquid de-
liquisse monstratur. Peccata quippe, debita voca-
mus. Unde peccatori sermo dicitur: *Omne debitum
dimisi tibi.* Et in Dominica oratione quotidie preca-
mur: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimi-
timus debitoribus nostris.* A debitore autem nostro
pignus accipimus, quando ab eo qui in nos peccasse
cognoscitur, peccati ejus jam confessionem tene-
mus, per quam relaxare peccatum, quod in nos
perpetratum, est, postulamus. Qui enim peccatum
quod commisit, fatetur, & veniam petit, jam quasi
pro debito pignus dedit. Quod nimirum pignus an-
te solis occasum reddere jubemur: quia priusquam
in nobis per dolorem cordis sol justitiæ occidat, de-
bemus ei confessionem veniæ reddere, à quo con-
fessionem accipimus culpæ: ut qui se deliquisse in
nos meminit, à nobis mox relaxatum sentiat quod
deliquit. Quia ergo sancta Ecclesia cum quolibet ab
hæreticis ad veritatem fidei revertentes recipit, prius
ut confiteri erroris sui culpam debeant persuadet,
quasi sub hæreticorum specie per Eliphaz dicitur:
[*Abstulisti enim pignus fratrum tuorum sine causa.*]
Id est, ab his qui à nobis ad te veniunt, inutiliter
confessionem erroris exegisti. Si verò, ut prædixi-
mus, pignus sancti Spiritus dona sentiamus, hære-
tici sanctam Ecclesiam fratrum suorum pignus di-
cunt abstulisse: quia eos qui ad illam veniunt,
dona spiritalia suspiciantur amittere. Unde & se-
quitur:

Evod.
22. d
Lib. 16.
Mor. 2.

Mat.
18. d
Mat. 6.
b

*Quod hæretici in catholica Ecclesia panem sanæ do-
ctrine, & vestimenta disciplinae negant esse. apud
se esse affirmant, ideoque catholicis insultant.*

CAPUT III.

ET nudos spoliasti vestibus.] Eos, quos hæretici
perversis prædicationibus trahunt, præcepta do-
ctrinæ suæ quasi quædam vestimenta habere existi-
mant: & tandiu illos vestitos putant, quamdiu
hæc quæ ipsi prædicaverunt, ab illis servari consi-
derant: ex quibus cum quidam ad sanctam Eccle-
siam redeunt, eos protinus doctrinæ vestimenta per-
didisse suspiciant. Sed cum nudus expoliari ne-
queat, quærendum nobis est, quomodo prius nudi,
& post spoliati memorantur? Sed sciendum est,
quia omnis qui cordis puritate perfruitur, eo ipso
quod duplicitatis tegumentum non habet, nudus est.
Et sunt nonnulli apud hæreticos, qui cordis quidem
puritatem habent, sed tamen doctrinæ eorum dog-
mata perversa suscipiunt. Hi nimirum & ex sua pu-
ritate nudi sunt, & quasi ex eorum prædicatione
vestiuntur. Et quia tales quique facile ad sanctam
Ecclesiam redeunt, eo quod duplicitatis malitia
non utuntur, eos hæretici nudos fatentur, quos
ab ea dicunt vestibus expoliatos: quia simplices quos-
que pigros atque hebetes putant, quos prava sua
dogmata perdidisse considerant. Sequitur: [*Aquam
lasso non dedisti, & esurienti subtraxisti panem.*]
Hæretici quod veritatis soliditatem non tenent, eò
nonnumquam student, ut loquaciores appareant;
& contra catholicorum fidem quasi de doctrinæ
scientia glorientur: cunctos, quos aspiciunt, pra-
vis ad se trahere sermonibus quærunt: & unde sibi
alios ad interitum sociant, inde se agere aliquid
vivaciter putant. Eos verò lassos dicimus, qui sub
hujus sæculi onere laborioso fatigantur. Unde &
per semetipsam Veritas dicit: *Venite ad me omnes,
qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos.* Mat.
11. d
Hæretici igitur, quia sua dogmata prædicare non
cessant, sanctam Ecclesiam quasi de imperitia iri-
dent, dicentes: [*Aquam lasso non dedisti, & esu-
rienti panem subtraxisti.*] Se enim aquam lasso dare
existimant, cum quibusdam sub terreno fæce labo-
rantibus sui poculum erroris præbent. Et panem fe-
esurientibus non subtraxisse suspiciantur: quia etiam
de invisibilibus atque incomprehensibilibus requisi-
ti, cum superba audacia respondent. Et tunc se do-
ctos præ omnibus credunt, cum loqui de incogni-
tis infelicius præsumunt. Sancta verò Ecclesia dum
quempiam videt esurire, quod ei non profit accipe-
re: aut si jam sunt sibi cognita, moleste supprimit:
atque si adhuc videntur incognita, humiliter fatetur:
eosque ad ordinatæ humilitatis sensum revocat, cum
per suum illis prædicatorem dicit: *Non plus sapere,
quàm oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem.* Rom. 12.
Et rursum: *Noli altum sapere, sed time.* Atque
iterum: *Altiora te ne quaesieris, & fortiora te ne
servatus fueris.* Et rursum: *Mel invenisti, comede
quod sufficit tibi, ne forte satiatus evomas illud.* Eccl. 3.
Mel quippe invenire, est sancti intellectus dulce-
dinem degustare. Quod tunc sufficienter comedi-
tur, quando nostra intelligentia juxta mensuram
sensus sub moderamine tenetur. Nam satiatus mel
evomit, qui plus appetens penetrare quàm capit,
& illud perdit unde potuit nutrire. Quia ergo sancta
Ecclesia ab infirmis mentibus prohibet alta perscru-
tari, beato Job dicitur: [*Esurienti subtraxisti pa-
nem.*] Et quia ejus quoque magnitudini hæretici in-
vident, quod in fide vera populos universaliter tenet,
cum terrenæ prosperitatis tempus inveniunt,
contra eam in superbis vocibus excedunt: & expro-
brantes aperiunt, quantum prius ejus potentia la-
tenter invidabant. Nam sequitur:] *In fortitudine*

Mat.
11. d

Rom. 12.

Rom. 12.

Eccl. 3.

Prov.

25. d

S. He.

100. in

14. 7. 8.

23.

4.

brachij tui possidebas terram, & potentissimus obtine-
bas eam.] Ac si patenter dicant: Quod in prædica-
tione tua terram universaliter occupasti, potentia
fortitudinis, non ratio veritatis fuit. Quia enim
Christianos principes prædicationem ejus tenere
conspiciunt, hoc quod ei à populis creditur, non
virtutem rectitudinis, sed causam sæcularis poten-
tiæ esse suspiciantur. Sequitur: [Viduas dimisisti va-
cuas, & lacertos pupillorum comminuvisti.] Plebes,
quæ hæreticis prædicantibus sunt subiectæ, ex car-
nali intelligentia errorum eorum semina perversa
conciipiunt, eisque in sua damnatione sociantur.
Sed cum sancta Ecclesia ipsos errorum prædicatores
vel ratione victos ad se suscipit, vel studio perver-
satis obduratos sub disciplina suæ vincula restrin-
git: destituti hæretici cum remanere apud se plebes
sine prædicatoribus vident, quid aliud à sancta Ec-
clesia quam viduas vacuas relictas dolent? Et quia
subtrahis hæreticorum magistris, eorum discipulos
in suo opere infirmari suspiciantur, quasi lacertos
pupillorum comminutos ab Ecclesia esse conque-
rantur. Vel certe quia sancta Ecclesia dum quos-
dam ab hæreticis venientes suscipit, liquet nimirum
quod pristino eorum errori contradicit. Nam sunt
nonnulli, qui ita virginitati carnis student, ut nup-
tias damnent: & sunt nonnulli, qui ita abstinentiam
laudant, ut sumentes alimenta necessaria derestentur.
De quibus per Paulum dicitur: *Prohibentium
nubere, jubentium abstinere à cibis, quos Deus crea-
vit ad percipiendam cum gratiarum actione fidelibus.*
Quia ergo eos à carnali intentione suæ superstitionis
revocat, hæretici cum hos aspiciunt aliter vivere
quàm docuerunt, lacertos eorum ab operatione,
quam prius tenuerant, comminutos esse ab Ecclesia
derestantur. Unde & in hoc tempore disciplina, si
quid ei adversitatis evenerit, hoc evenisse ex digna
peccatorum retributione suspiciantur. Nam subdi-
tur: [Propterea circumdatus es laqueis, & contur-
bat te formido subita.] Illum formido subita con-
turbat, qui considerare negligit, quid ex districtio-
ne judicis venientis imminet. Quia ergo fidelem
populum hæretici culpis perfidia oppressum cre-
dunt, circumdatum laqueis accusant. Et quia exi-
stimant quod futura non prævideat, in percussione
sua hunc subita formidine conturbatum putant.
Qui adhuc insultantes adjungunt: [Et putabas te
tenebras non visurum, & impetu aquarum inundan-
tium non oppressum iri.] Ac si aperte dicat: Securi-
tatem pacis in spe tibi proposueras: & idcirco de
præsumptione tua quasi de luce gaudebas, nec te
umquam opprimi tribulationibus existimasti. Sed
ecce dum supervenientibus malis affligeris, an sint
recta quæ tenes, ipsæ quæ te opprimunt tribulatio-
num tenebræ ostendunt. Quas videlicet tribulatio-
nes Eliphaz aquis inundantibus comparat: quia
dum alia super alias irruunt, quasi aquis tumentibus,
undæ undas sequuntur. Sequitur: [An cogi-
tas quod Deus excelsior celo sit, & super stellarum
vertices sublimetur? Et dicis: Quid enim novit
Deus? & quasi per caliginem judicat. Nubes lati-
bulum ejus, nec nostra considerat, & circa cardines
cali perambulat.] Sunt plerique ita hebetes, ut for-
midare nesciant, nisi quod corporaliter vident. Unde
fit, ut Deum non metuant, quem videre non
possunt. Hæretici autem quia se esse sapientes arbi-
trantur, verba contra catholicos irrisionis profes-
runt: atque ab eis ipsum non timeri suspiciantur,
quem videre corporaliter nequeunt: ut quasi per
torporem sensus auctorem suum existiment, quia
celo excelsior est, & super stellarum vertices subli-
matur, ex longinquo videre non posse: & quia in-
ter nos & cælestem sedem partes aëreæ interfunt,
quasi in nube latens per caliginem judicet, & supe-
rioribus intentus, minus ima perpendat: & dum
cæli cardines ambiendo constringit, inferiora non

videat. Sed quis de Deo ista vel desipiens suspice-
tur? Qui nimirum cum sit semper Omnipotens, sic
intendit omnibus, ut adsit singulis: sic adest singu-
lis, ut simul omnibus numquam desit. Nam etsi
quosdam peccantes deserit, eisdem tamen ipsis ad-
est per judicium, quibus deesse cernitur per adju-
mentum. Sic itaque exteriora circumdat, ut inter-
iora impleat: sic interiora implet, ut exteriora cir-
cumdet: sic summa regit, ut ima non deserat: sic
imis præfens est, ut à superioribus non recedat: sic
lateat in sua specie, ut tamen cognoscatur in opera-
tione: sic cognoscitur in suo opere, ut tamen com-
prehendi non valeat à cognoscentis æstimatione:
sic adest, ut videri nequeat: sic videri non valet, ut
tamen ejus præsentiam ipsa sua judicia testentur: sic
se nobis intelligendum præbet, ut tamen ipsum nobis
radium sui intellectus obnubilet: & rursum sic
caligine nos ignorantia reprimat, ut tamen mentis
nostræ radiis suæ claritatis intermicet: quatenus &
sublevata quidpiam videat, & reverberata contrem-
fiscat: & quia cum, sicuti est, videre non potest,
aliquatenus videndo cognoscit. Sed hæc hæretici
sanctam Ecclesiam scire non æstimant: quia stulto
judicio solos se esse sapientes putant. Ex quorum
adhuc typo subjungitur: [Numquid semitam sæcu-
lorum custodire cupis, quam calcaverunt viri iniqui?]
Sicut semita Redemptoris nostri humilitas, ita se-
mita sæculorum superbia est. Sæculorum itaque
semitam viri iniqui calcant: quia per hujus vitæ de-
sideria in elatione perambulant. De quibus adhuc
iniquis subditur:

*Deus mutat sententiam, consilium vero
immobile manet.*

CAPUT IV.

Quæ sublati sunt ante tempus suum, & sursum
subvertit fundamentum eorum.] Cum tempus
vitæ à divina nobis præsentia sit proculdubio præ-
fixum, quærendum valde est, qua ratione nunc
dicit, quod iniqui ex præsentis sæculo ante tempus
propriam subtrahantur. Omnipotens enim Deus
etsi plerumque mutat sententiam, consilium num-
quam. Eo ergo tempore ex hac vita quisque subtra-
hitur, quo ex divina potentia ante tempora præsci-
tur. Sed sciendum, quia creans & ordinans nos
omnipotens Deus juxta singulorum merita, dispo-
nit & terminum: ut vel malus ille breviter vivat,
ne multis bene agentibus noceat: vel bonus iste diu-
tius in hac vita subsistat, ut multis boni operis ad-
jutor existat: vel rursum malus longius differatur in
vita, ut prava adhuc opera augeat, ex quorum ten-
tatione purgati justi verius vivant: vel bonus citius
subtrahatur, ne si hic diu vixerit, ejus innocentiam
malitia corrumpat. Sciendum tamen, quia beni-
gnitas Dei est, peccatoribus spatium pœnitentiæ
largiri. Sed quia accepta tempora non ad fructum
pœnitentiæ, sed ad usum iniquitatis vertunt; quod
à divina misericordia mereri poterant, amittunt.
Quamvis omnipotens Deus illud tempus uniuscu-
jusque ad mortem præsciat, quo ejus vita termina-
tur: nec alio in tempore quisquam mori potuit, nisi
ipso quo moritur. Nam si Ezechia anni additi ad
vitam quindecim memorantur; tempus quidem vitæ
crevit ab illo termino, quo mori ipse merebatur.
Nam divina dispositio ejus tempus tunc præcivit,
quo hunc postmodum ex præsentis vita subtraxit.
Cum ergo ita sit, quid est quod dicitur, *Quia iniqui
sublati sunt ante tempus suum*, nisi quod omnes qui
præsentem vitam diligunt, longiora sibi ejusdem
vitæ spatia promittunt? Sed cum eos mors superve-
niens à præsentis vita subtrahit, eorum vitæ spatia,
quæ sibi longiora quasi in cogitatione tendere con-
sueverant, intercidit. De quibus rectè dicitur:

4. Reg.
20. 6

Lib. 16.
Moral.
cap. 4.
Et lib.
18. c. 7.

1. Tim.
4. 5

5.

E

Quod reprobi in hac vita civitates edificant, & delectationum suarum solemnia dedicant: Sancti vero dedicationem sabbati sui expectant.

CAPUT V.

ET fluvius subvertit fundamentum eorum. Iniqui enim dum corde transire ad æterna negligunt, & cuncta presentia fugitiva esse non intuentur, mentem in amore presentis vite figunt, & quasi longæ habitationis in ea sibi fundamentum construunt: quia in terrenis rebus per desiderium solidantur. Sic primus in terra Cain civitatem construxisse describitur, qui videlicet peregrinus apertè monstratur: quia ipse in terra fundamentum posuit, qui à soliditate æternæ patriæ alienus fuit. Peregrinus quippe à summis fundamentum in infimis posuit, qui stationem cordis in terrena delectatione collocavit. Unde & in ejus stirpe Enoch, qui dedicatio interpretatur, primus nascitur: in electorum verò progenie Enoch septimus fuisse memoratur, quia videlicet reprobi in hac vita quæ ante est, semetipsos ædificando dedicant: electi verò ædificationis suæ dedicationem in fine temporis, id est, in septimo expectant. Videas namque plurimos temporalia sola cogitare, honores querere, ambiendis rebus inhiare, nil post hanc vitam requirere. Quid itaque isti nisi in prima se generatione dedicant? Videas electos nil presentis gloriæ querere, libenter inopiam sustinere, mala mundi æquanimiter perpeti, ut possint in fine coronari. Electis ergo Enoch in septima generatione nascitur: quia sui dedicationem gaudij in extremæ retributionis gloria requirunt. Et quia quotidiano temporis lapsu ipsa presentis vite mortalitas decurrit, atque reproborum dedicationem eosdem reprobos subtrahendo destruit, rectè de iniquis dicitur: [Et fluvius subvertit fundamentum eorum.] Id est, ipse cursus mutabilitatis statum in eis subruit perverse constructionis. Sequitur: [Qui dicebant Deo, Recede a nobis.] Hæc etiam beatum Job dixisse quis ambigat? Sed quæ in ejus dictis exposuimus, propter legentis fastidium replicare devitamus. Sequitur: [Et quasi nihil possit facere Omnipotens, astimabant eum.] In his quoque sermo, & non sententia immutatur. Nam quod per beatum Job dictum est: *Quis est Omnipotens, ut serviamus ei?* hoc per Eliphaz dicitur: [Et quasi nihil possit facere Omnipotens, astimabant eum.] Sequitur: [Cum ille impleset domos eorum bonis.] Malorum domos Dominus bonis implet, quia etiam ingratas sua dona non denegat: ut aut benignitatem conditoris erubescant, & ad bonitatem redeant: aut redire omnimodo contententes, inde illic gravius puniantur, unde hic & bonis Dei largioribus mala reddiderunt: ut duriora eos tunc supplicia puniant, quorum illic malitiam nec dona vicerunt. Sequitur: [Quorum sententia procul sit à me.] Hoc etiam per beatum Job dictum est. Ait namque: *Quorum consilium longe sit à me;* quamvis aliud sententia, atque aliud consilium possit intelligi. Sententia quippe in ore est, consilium in cogitatione. Dum ergo Eliphaz longè se à malorum sententia, beatus verò Job à consilio optavit; constat nimirum, quia iste malorum verbis, ille verò etiam cogitationi desiderat esse dissimilis. Sequitur:

Quod iusti in hac vita in peccatis reproborum rabeſcunt, adhuc de suo sine incerti, postmodum verò jam non habentes quod metuant, in interitu eorum gaudebunt, unaque erit eis cum iudice & distinctio & voluntas.

CAPUT VI.

Videbunt iusti, & lætabuntur, & innocens subſannabit eos. Iusti cum hic injustos errare

A conspiciunt, de errore pereuntium lætari non possunt. Si enim gaudent erroribus, iusti non sunt. Rursum si per insultationem lætantur, eò quod tales non sunt, quales alios esse conspiciunt, omnino superbi sunt. Unde & Phariseus justificationem perdidit: quia publicani meritis gaudente se prætulit, dicens: *Gratias ago tibi, quia non sum sicut ceteri homines, raptores, iniusti, adulteri, velut etiam hic publicanus.* Rursum si dicimus, quod perfecto gaudio exultare iusti possunt de morte pravorum, quale est in hoc mundo gaudium de ultione peccantium, in quo adhuc incerta est vita iustorum: Discernamus igitur tempora tremoris & exultationis. Vident etenim nunc iniustus iusti, & de eorum nequitia tabescunt. Cumque eos * perire conspiciunt, de sua quoque vita suspecti sunt. Quando ergo videbunt iusti iniquorum interitum, & lætabuntur, nisi cum districto iudici perfecta jam securitate exultationis inhæserint, cum in illo extremo examine illorum damnationem conspiciant, & de se jam quod metuant non habebunt? Nunc itaque reprobos aspiciunt & gemunt, tunc aspiciant & sublatabunt: quia eos exultando despiciant, quos modò nec sine gemitu iniqua perpetrantes, nec sine metu vident pro iniquitate morientes. Unde per hoc quod subditur, quia de damnatione eorum ultima dicitur, ostenditur; nam protinus subinfertur:

Quod gloria peccatorum succidetur in fine, & ipsas carnis reliquias, quas in sepulcro deservuerat, anima rursus accipiet, ut pariter flamma gehennæ corpus & animam assigat.

CAPUT VII.

Nonne succisa est erectio eorum, & reliquias eorum devoravit ignis? Hic namque iniqui erecti sunt, quia in pravis actionibus extolluntur: quia & perverse agunt, & tamen pro perverſis actibus minimè feriuntur. Peccant & florent, peccata augent & terrena bona multiplicant. Sed eorum erectio tunc succiditur, cum vel à presentia vita ad interitum, vel à conspectu æterni iudicis ad æternum gehennæ incendium pertrahuntur. Qui etsi hic mortuam suam carnem relinquunt, ipsam quoque in resurrectione recipiunt, ut cum carne atdeant, in qua peccaverunt. Sicut enim eorum culpa in mente fuit & corpore, ita eorum poena in anima erit pariter & carne. Quia ergo nec hoc eis erit à tormento liberum, quod hic mortuum relinquunt, rectè nunc dicitur: [Reliquias eorum devoravit ignis.] Sequitur: [Acquiesce igitur ei, & habeto pacem, & per hæc habebis fructus optimos. Suscipe ex ore illius legem, & pone sermones eius in corde tuo.] Culpa superbiæ est docere meliorem. Quam sæpe hæretici perperant, qui de his quæ pravè sentiunt, quasi docere catholicos præsumunt. Tunc enim eos putant Deo acquiescere, si illos contigerit eorum perverſitatibus consentire. Et acquiescentibus pacem promittunt: quia contra eos qui sibi consentiunt, jam iurgari desistunt. Fructus autem optimos sibi consentientibus pollicentur: quia eos solos bona opera agere existimant, quos ad sua dogmata se trahere exultant. Quibus & hoc congruit, quod adjungit: [Suscipe ex ore illius legem.] Quia ea quæ ipsi sentiunt, ex ore Dei procedere suspicantur: [Et pone sermones eius in corde tuo.] Ac si apertè adstruat, dicens: Quos nunc usque in ore, & non in corde tenuisti. Quia enim eorum perversa dogmata respuit, non eum verba Dei in sensu, sed in ostensione habuisse criminantur. Unde quasi sub quadam specie dulcedinis infundunt virus pestiferæ persuasionis, ut verba Dei Ecclesiam in corde suo ponere admoneant. Quæ si unquam à corde illius recessissent, ab illis talia nullatenus audiret. Sequitur: [Si reverſus fueris ad Omnipotentem, ædificaberis,

beris, & longe facies iniquitatem à tabernaculo tuo] A
Fidelem populum heretici à Deo discessisse existi-
mant: quia eum suis prædicationibus resistentem
vident. Quem cum malis præsentibus afflictum
conspiciunt, quasi per admonitionem ad conditoris
gratiam trahere conantur, dicentes: [Si reversus
fueris ad Omnipotentem, edificaberis.] Ac si aperte
dicant: Quia nostris dogmatibus resistendo à Do-
mino recessisti, idcirco à iustitiæ ædificatione de-
structus es. Tabernaculum verò aliquando accipi-
mus habitaculum corporis, aliquando verò habita-
culum cordis. Nam sicut per animam habitamus in
corpore, ita per cogitationes habitamus in mente.
Iniquitas ergo in tabernaculo mentis, est perversa
intentio in studio cogitationis: iniquitas autem in
tabernaculo corporis, per expletionem operis actio
carnalis. Eliphaz itaque quia amicus beati viri exti-
tit, quædam verasentens, & tamen in his, in quibus
à rectitudine deviat, hereticorum speciem tenens,
beatum Job ex virtutibus flagellarum nesciens,
errasse credidit, quem percussum vidit, eique
si reversus ad Omnipotentem fuerit, pollicetur
dicens: [Longe facies iniquitatem à tabernaculo tuo:]
ac si patenter dicat: Quisquis ad Deum post errata
revertitur, in cogitatione simul & in opere munda-
tatur. Sequitur:

Quod infirmi, sanante Deo, ita convalescant, ut
postmodum doctrina claritate effulgeant.

CAPUT VIII.

Dabit pro terra silicem, & proficice torrentes au-
reos.] Quid per terram, nisi infirmitas actio-
nis; quid per duritiam silicis, nisi fortitudo signa-
tur? quid per torrentes aureos, nisi doctrinam in-
timæ claritatis accipimus? Omnipotens autem Deus
ad se conversis pro terra dat silicem: quia pro infir-
ma actione fortitudinem tribuit robusti operis. Dat
etiam pro silice torrentes aureos: quia pro robusto
opere doctrinam multiplicat claræ prædicationis,
ut peccator quisque conversus, & ex infirmo fortis
existere valeat, & in sua fortitudine usque ad pro-
ferenda verba intimæ claritatis exurgat; quatenus
in eo & infirmitas actionis, in qua velut terra sol-
vitur, bene vivendi fortitudine solidetur: & rursus
cum sensus ex vita trahitur, ex ipsa fortitudine tor-
rentes aurici defluant, quia in ore bene viventium
doctrinæ claritas inundat. Sequitur: [Et ique Om-
nipotens contra hostes tuos, & argentum coacer-
vabitur tibi.] Quos magis alios hostes patimur, quam
malignos spiritus? Qui in nostris nos cogitationi-
bus obsident, ut civitatem valeant nostræ mentis ir-
rumpere, eamque sub sui jugo dominij captam te-
nere. Argenti autem nomine, sacra eloquia desi-
gnari testatur Psalmista, qui ait: *Eloquia Domini*
eloquia casta, argentum igne examinatum. Et sæpe
cum eloquiis sacris intendimus, malignorum spiri-
tuum insidias graviter toleramus: quia menti nostræ
terrenarum cogitationum pulverem aspergunt, ut
intentionis nostræ oculos à luce intimæ visionis ob-
scurant. Quod nimirum Psalmista pertulerat, cum
dicebat: *Declinate à me maligni, & scrutabor man-
data Dei mei.* Videlicet patenter insinuans, quia
mandata Dei perscrutari non poterat, cum mali-
gnorum spirituum insidias in mente tolerabat.
Quod etiam in Isaac opere sub Allophylorum pra-
vitate cognoscimus designari, qui puteos, quos Isaac
foderat, terræ congerie replebant. Hos enim nos
nimirum puteos fodimus, cum in Scripturæ sacræ
abditis sensibus alta penetramus. Quos tamen oc-
culte replent Allophyli, quando nobis ad alta ten-
dentibus immundi spiritus terrenas cogitationes in-
gerunt, & quasi inventam divinæ scientiæ aquam
tollunt. Sed quia nemo hos hostes sua virtute supe-
rat, per Eliphaz dicitur: [Et ique Omnipotens con-
S. Greg. Tom. I.]

tra hostes tuos, & argentum coacer-
vabitur tibi.] Ac
si aperte diceretur: Dum malignos spiritus Domi-
nus à te sua virtute repulerit, divini intus eloquij
talentum lucidum excrevit. Sequitur:

Quod deliciis affluunt multiplices intellectus, qui in
Scripturis sanctis discernere sciunt.

CAPUT IX.

Tunc super Omnipotentem deliciis affluet.) Super
Omnipotentem deliciis affluere, est in amore
illius Scripturæ sacræ epulis satiari. In cuius nimi-
rum verbis tot delicias invenimus, quot ad profes-
sum nostrum intelligentiæ diversitates accipimus;
ut modò nuda nos pascat historia; modò sub textu
litteræ velata medullitus nos reficiat moralis allego-
ria; modò ad altiora suspendat contemplatio, in
præsentis vitæ tenebris jam de lumine æternitatis in-
termicans. Et sciendum, quòd quisquis deliciis af-
fluit, in quadam sui remissione solvitur, atque à la-
boris studio quasi ex lassitudine relaxatur: quia nimi-
rum anima, cum internis deliciis abundare cæperit,
terrenis jam operibus incubare minimè consentit:
sed amore conditoris capta, & sua captivitate jam
libera, ad contemplandam ejus speciem deficiendo
suspirat, & quasi lassescendo convalescit: quia dum
sordida onera portare jam non valet, ad illum per
quietem properat, quem intus amat. Hinc etiam in
admiratione sponsæ scriptum est: *Que est ista, que can-
ascendit de deserto deliciis affluens?* Quia nimirum
sancta Ecclesia nisi verborum Dei deliciis afflueret,
de deserto vitæ præsentis ascendere ad superiora non
posset. Deliciis ergo affluit, & ascendit: quia dum
mysticis intelligentiis pascitur, ad superna quotidie
contemplanda sublevatur. Hinc etiam Psalmista
ait: *Et nox illuminatio mea in deliciis meis:* quia dum
per intellectum mysticum studiosa mens reficitur,
juxta in ea vitæ præsentis obscuritas fulgore diei sub-
sequenti illuminatur; ut etiam in hujus corruptio-
nis caligine in intellectum illius vis futuri luminis
erumpat, & verborum deliciis pasta prægustando
discat, quid de pabulo veritatis esuriat. Sequitur:
(*Et levabis ad Deum faciem tuam.*) Ad Deum fa-
ciem levare, est cor ad sublimia investiganda attol-
lere. Nam sicut per corporis faciem homini, ita per
interiorem imaginem Deo noti atque conspicibiles
sumus. Cum verò reatu culpæ deprimimur, ad Deum
levare cordis nostri faciem veremur. Dum enim nul-
la bonorum operum confidentia fulcitur, intueri
summa mens trepidat, quia ipsa se conscientia accu-
sat. Cum verò jam pœnitentiæ lamentis culpa dilui-
tur, & sic perpetrata planguntur, ut plangendo mi-
nimè perpetrentur; magna menti fiducia nascitur,
& ad conspicienda supernæ retributionis gaudia
cordis nostri facies levatur. Sed hæc Eliphaz rectè
diceret, si infirmum moneret. Cum verò justum vi-
rum propter flagella despicit, quid aliud quam verba
scientiæ nesciens fundit? Quæ nimirum dicta si ad
hereticorum typum ducimus, ipsi falsis promissi-
onibus ad Deum nos faciem levare pollicentur. Ac si
fideli populo patenter dicant: Quamdiu prædica-
tionem nostram non sequeris, cor in infimis premis.
Quia verò Eliphaz beatum Job ad Deum reverti ad-
monuit, à quo videlicet idem vir beatus numquam
recessit, adhuc pollicendo subjungit: (*Rogabis eum,
& exaudiet te.*) Rogant quippe Dominum, sed exau-
diri minimè merentur, qui jubentis Domini præcep-
ta contemnunt. Unde scriptum est: *Qui declinat au-
rem suam ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis.*
Quamdiu ergo Eliphaz beatum Job non exaudiri
credidit, hunc nimirum in suo opere errasse judica-
vit. Unde & adhuc subdit: (*Et vota tua reddes.*)
Qui vota vovit, sed hæc præ infirmitate solvere non
valet, ei ex peccati pœna agitur, ut volenti bonum
posse subtrahatur. Cum verò in conspectu intimi
Gg

judicis ea quæ oblitit, culpa detergitur, fit protinus ut votum possibilitas sequatur. Sequitur: [*Decernos rem, & veniet tibi.*] Hoc esse proprium infirmantium iudicium solet, ut tantò quempiam existiment iustum, quantò hunc adipisci conspiciunt omne quod appetit: cum videlicet noverimus nonnumquam bona terrena iustis subtrahi, quæ largo munere tribuuntur iniustis: quia & desperatis ægris medici quiddid poposcerint, dari præcipiunt, & eis quos reduci posse ad salutem prævident, quæ appetunt dari contradicunt. Sed si dicta hæc Eliphaz de donis spiritalibus intulit, sciendum quòd res decernitur & venit, cum virtus quæ ex desiderio appetitur, largiente Deo, etiam effectu prosperatur. Unde & adhuc subditur:

Quòd apud Deum nulla est iustitia hominis, si eam extollit arrogantia mentis.

CAPUT X.

ET in viis tuis splendebit lumen.] In viis quippe iustorum lumen splendere, est per mira opera virtutum signa suæ claritatis aspergere; ut quocumque per intentionem pergunt, ab intuitum cordibus peccati noctem excutiant, & exemplo sui operis in eis iustitiæ lumen fundant. Sed quantumlibet sit iustitiæ operis, apud internum iudicem nulla est, si hanc elevat tumor mentis. Unde & subditur: [*Qui enim humiliatus fuerit, erit in gloria: & qui inclinaverit oculos suos, ipse salvabitur.*] Quæ nimirum sententia à Veritatis ore non discrepat, dicentis: *Omnis qui se exaltat, humiliabitur; & qui se humiliat, exaltabitur.* Unde & per Salomonem dicitur: *Antequam conteratur, exaltatur cor hominis; & antequam gloriatur, humiliatur.* Rectè autem dicitur: [*Qui inclinaverit oculos suos, ipse salvabitur.*] quia quantum per membrorum ministerium deprehendi potest, prima superbiæ ostensio esse in oculis solet. Hinc enim scriptum est: *Et oculos superborum humiliabis.* Hinc de ipso superbiæ capite dicitur: *Omne sublime videri.* Hinc de illa, quæ ei per infidelitatem adhæsit, scriptum est: *Generatio cuius excelsi sunt oculi, & palpebra eius in altum subrexit.* Oculos ergo inclinare, est nullum respiciendo despiciere, sed se minorem atque impari cunctis quos aspicit, æstimare. Salvabitur itaque qui oculos inclinat: quia qui falsum superbiæ verticem deserit, veritatis altitudinem ascendit. Sequitur: (*Salvabitur innocens, salvabitur autem*

Luc. 14.

c

Prov.

18. b

Ps. 17. c

Job. 41. d

Prov.

36. d

CAP. XXIII.

Respondens autem Iob, ait: *Nunc quoque in amaritudine est sermo meus, & manus plaga mea aggravata est super gemitum meum. Quis mihi tribuat, ut cognoscam & inveniam illum, & veniam usque ad solium eius? Ponam coram eo iudicium, & os meum replebo increpationibus: ut sciam verba quæ mihi respondeat, & intelligam quid loquatur mihi. Nolo multa fortitudine contendat meum, nec magnitudinis suæ mole me premat. Proponat æquitatem contra me, & perveniet ad victoriam iudicium meum. Si ad Orientem iero, non apparet: si ad Occidentem, non intelligam eum: si ad sinistram, quid agam? non apprehendam eum: si me vertam ad dexteram, non videbo illum. Ipse verò scit viam meam, & probabit me quasi aurum, quod per ignem transit. Vestigia eius secutus est pes meus: viam eius custodivi, & non declinavi ex ea. A mandatis labiorum eius non recessi, & in sinu meo abscondi verba oris eius. Ipse enim solus est, & nemo avertere potest cogitationem eius: & anima eius quocumque voluit, hoc fecit. Cum expleverit in me voluntatem suam, & alia multa similia præsto sunt ei. Et idcirco à facie eius turbatus sum: & considerans eum, timore sollicitor. Deus mollivit cor meum, & omnipotens conturbavit me. Non enim perii propter imminentes tenebras, nec faciem meam operuit caligo.*

Quòd iusti quantò plus in hoc mundo laborant, tantò amplius contemplari Deum desiderant.

CAPUT XI.

Respondens autem Iob dixit: *Nunc quoque in amaritudine est sermo meus, & manus plaga mea aggravata est super gemitum meum.*] More suo beatus Job planioribus verbis inchoat, sed dicta sua alta

munditiæ manuum suarum.) Quæ scilicet sententia si de cælestis regni retributione promittit, veritate fulcitur: quia cum de Deo scriptum sit: *Qui reddet unicuique secundum opera eius;* illum in extremo examine iustitiæ æterni iudicis salvat, quem hic ejus pietas ab immundis operibus liberat. Sin verò ad hoc salvari quisque hic munditiæ manuum suarum creditur, ut suis viribus innocens fiat, proculdubio erratur: quia si superna gratia nocentem non prævenit, numquam profecto inveniet quem remuneret innocentem. Unde veridica Moysis voce dicitur: *N ullusque apud se per se innocens est.* Supernæ ergo pietas prius agit in nobis aliquid sine nobis, ut subsequente quoque nostro libero arbitrio, bonum quod jam appetimus, agat nobiscum: quod tamen per impensam gratiam in extremo iudicio ita remunerat in nobis, ac si solis processisset ex nobis. Quia enim divina nos bonitas, ut innocentes faciat, prævenit, Paulus ait: *Gratia autem Dei sum id quod sum.* Et quia eandem gratiam nostrum liberum arbitrium sequitur, adjungit: *Et gratia ejus in me vicia non sunt, sed abundantius illis omnibus laboravi.* Qui dum se de se nihil esse conspiceret, ait: *Non autem ego.* Et tamen quia se esse aliquid cum gratia invenit, adjunxit: *Sed gratia Dei mecum.* Non enim diceret, *meum*, si cum præveniente gratia subsequens liberum arbitrium non haberet. Ut ergo se sine gratia nihil esse ostenderet, ait: *Non ego.* Ut verò se cum gratia operatum esse per liberum arbitrium demonstraret, adjunxit: *Sed gratia Dei mecum.* Munditiæ itaque manuum suarum innocens salvabitur: quia qui hic prævenitur dono ut innocens fiat, cum ad iudicium ducitur, ex merito remuneratur. Quæ cuncta Eliphaz, sicut prædictum est, etiam rectè protulit, cui tamen proferret ignavit: quia docere meliorem non debuit, sed audire. Quæ tamen omnia per typum hæreticorum promissionibus congruunt: qui cum fideles quosque in præfenti vita afflictos inveniunt, eos ex culpa perfidiæ percussos arbitrantur, eisque si sua dogmata sequantur, salutem innocentiam per bonorum operum munditiæ promittunt. Sed mens fidelium tantò eos altius despiciunt, quantò illos innocentiam non vident habere quam pollicentur. Unde bene per Salomonem dicitur: *Frustra jactatur rete ante oculos peccatorum.* Pennati quippe sunt bonorum spiritus, qui dum ad altiora per spem veritatis evolant, appolita pravorum hominum deceptionis retacula declinant. Sequitur:

Evid.

34. a

12.

1. Cor. 11.

d

Infra

lib. 13.

cap. 16.

Ibid.

Prov. 1.

quia videlicet inordinatæ consolationis intentio percussione quam minuere debuit, multiplicavit. In quibus nimirum verbis per typum sanctæ Ecclesiæ etiam fidelium dolor exprimitur, qui ed amplius gemunt, quod malos blandiri conspiciunt, qui juxta Pauli vocem: *Per dulces sermones & benedictiones seducunt corda innocentium.* Quæ etiam verba ad considerandam subtiliùs mentem fidelium rectè referuntur; qui esse sine amaritudine nesciunt, etiam si in hoc mundo prosperari videantur. Quibus cum & adversitas evenit, cum quem invenit, ingeminat dolorem. Unde rectè dicitur: [*Nunc quoque*] ut apertè monstratur, quia electorum mens sine amaritudine & in prosperitate non fuerit. Bene autem dicitur: [*Et manus plagæ meæ aggravata est super gemitum meum*] Manus quippe plagæ, est fortitudo percussio. Primam namque percussione suam electi considerant, quia à conditoris sui visione divisi sunt: quia nequaquam illuminationis intimæ claritate perfruuntur, sed in præsentis vite exilio quasi in cæcitate loco relegati gemunt. Semper ergo habent in hac manu plagæ gemitum suum. Sed cum adhuc etiam adversa in hac vita accidunt, manus plagæ eorum etiam super gemitum gravatur. Erat enim plagæ gemitum etiam cum præsentis vite adversa deessent. Sed amaritudo primæ percussio etiam ex tentatione crescit adversitatis. Dicit ergo: [*Et manus plagæ meæ aggravata est super gemitum meum*] quia justum quemque in hac vita adversitas non letum percussit, sed in eo dolorem vulneris multiplicavit. Fit tamen miro omnipotentis Dei moderamine, ut cum in hoc mundo mens justis adversitatibus plus laborat, auctoris sui contemplandam faciem amplius sitiât. Unde hic aptè subjungitur:

Quod electi, dum Deum cognoscunt per fidem, desiderant videre per speciem: & cum fidei oculis eum præsentem Angelis quasi in folio suo intuentur, inveniunt apud ipsum causas rationabiles & justas, quæ extrinsecus videntur injustæ.

CAPUT XII.

Quis mihi tribuat, ut cognoscam & inveniam illum, & veniam usque ad solium ejus? Electus dicitur nisi Deum cognovisset, utique non amaret. Sed aliud est cognoscere per fidem, atque aliud per speciem: aliud invenire per credulitatem, aliud per contemplationem. Ex qua re agitur, ut electi omnes eum quem fide cognoverunt, videre quoque per speciem anhelent. Cujus amore flagrantæ astuant: quia ejus dulcedinis suavitatem jam in ipsa suæ fidei certitudine degustant. Quod bene ille in Gerasenorum regione sanatus à dæmonibus designat, qui vult abire cum Jesu; sed ei à magistro salutis dicitur: *Redi in domum tuam, & narra quanta tibi fecerit Deus.* Amanti enim adhuc dilatio imponitur, ut ex dilati amoris desiderio, meritum retributionis augeatur. Fit ergo nobis omnipotens Deus dulcis in miraculis, & tamen in sua celsitudine manet occultus, ut & quiddam monstrando de se, occulta nos inspiratione in suo amore succendat, & tamen abscondendo majestatis suæ gloriam, amoris sui vim per æstum desiderij augeat. Nisi enim sanctus vir videre hunc in sua majestate quæreret, non utique subinferret: [*Et veniam usque ad solium ejus.*] Quid namque est solium Dei, nisi illi angelici spiritus, qui Scriptura teste, Throni vocati sunt? Qui ergo usque ad solium Dei venire vult, quid aliud quam interesse angelicis spiritibus concupiscit: ut nulla jam defectiva temporum momenta sustineat: sed ad permanentem gloriam in contemplatione æternitatis exurgat. Quæ tamen verba etiam in hac vita postis justis conveniunt. Nam eum contra votum suum atque desiderij quodlibet agi con-

S. Greg. Tom. I.

spiciunt, ad occulta Dei judicia recurrunt: ut in eis videant quia inordinatè intus non disponitur, quod inordinatum foris currere videtur. Cum enim præfidentem angelicis spiritibus creatorem omnium fidei oculis contemplantur, ad ejus nimirum solium veniunt. Et quia considerant, quoniam is qui mirè Angelos regit, injustè homines non disponit, profectò inveniunt causales rationes quam justæ sint, dum ipsæ causæ extrinsecus videantur injustæ: dumque id humiliter faciunt, semetipsos sæpe in sua voluntate reprehendunt, sua in se nonnumquam vota diducant, dum meliora esse eâ quæ disponit conditor, pensant. Unde bene adhuc subditur:

Quod qui subtile Dei judicium intuetur, amaritudinè penitentia seipsum persequitur.

CAPUT XIII.

Ponam coram eo judicium, & os meum replebo increpationibus. Coram Deo judicium ponere, est intra secretum mentis per fidei contemplationem ad tremendum examen majestatis illius, oculos nostræ considerationis aperire, quid peccator homo mereatur attendere, & occultus nunc & tacitus iudex quam terribilis post appareat, considerare. Ex qua re agitur, ut ad cognitionem sui anima subtiliùs revocetur, & quod occultum iudicem suum magis terribilem videt, ed de suis actibus formidolosus angustetur. Anxiè trepidat, culpas suas lamentis insequitur, penitendo increpat, qualem fuisse se meminit. Unde nunc quoque postquam dictum est: [*Ponam coram eo judicium;*] rectè subjungitur: [*Os meum replebo increpationibus.*] Qui enim sibi in conspectu Dei judicium ponit, os suum increpationibus replet: quia dum subtile examen tremendi contra se iudicis contempletur, amara se penitentia invectione persequitur. Sæpe autem dum culpas nostras pensare negligimus, quæ earum reprehensio in iudicio sequatur, ignoramus: dum verò eas penitendo persequimur, quid nobis de eis iudex in suo examine dicere possit, invenimus. Unde adhuc aptè subjungitur: [*Ut sciam verba quæ mihi respondeat, & intelligam quid loquatur mihi.*] Tunc enim culpas plangimus, cum pensare cœperimus. Sed tunc subtiliùs pensamus, cum sollicitius plangimus, atque ex lamentis in corde nostro plenius nascitur, quid peccantibus divina districtio minatur, quæ erunt illa reproborum impropria, qui terror, quæ implacabilis majestatis animadversio. Tanta enim tunc Dominus reprobis iratus dicit, quanta eos patiens ex æquitate permiserit. Quæ nimirum verba animadversio illius, justis dum modò sollicitè mutantur, evadunt. Sed quis in illo examine inveniri justus valeat, si secundum suæ fortitudinis majestatem, vitam hominum discutiât Deus? Aptè ergo subjungitur.

Quod nihil nobis fortitudo divina prodesset, nisi nobis per assumptam humanitatem congrueret.

CAPUT XIV.

Nolo multa fortitudine contendat tecum, nec magnitudinis suæ mole me premar. Mens etenim quamlibet justis, si ab omnipotente Domino districtè judicatur, mole magnitudinis premitur. In quibus nimirum verbis hoc quoque intelligendum est, quod sanctus vir, dum Dei fortitudinem devitat, quid ejus aliud quam infirmitatem desiderat? Et scriptum est: *Quod infirmum est Dei, fortius est hominibus.* Unde & protinus adjungit: [*Proponat æquitatem contra me, & perveniet ad victoriam judicium meum.*] Quis enim alius nisi mediator Dei & hominum, homo Christus Jesus æquitatis nomine designatur? de quo scriptum est: *Qui factus est sapiëntia nobis à Deo & justitia.* Quæ scilicet justitia

Gg ij

dum in hunc mundum contra vias peccatorum venit, antiquum hostem vincimus, à quo capti tenebamur. Dicit ergo: [*Nolo multa fortitudine contendat mecum, nec magnitudinis suae mole me premat; proponat aequitatem contra me, & perveniet ad victoriam iudicium meum.*] Id est, Ad redarguendas vias meas incarnatum Filium mittat, & tunc insidiantem adversarium per absolutionis meae iudicium victor excludam. Si enim in divinitatis fortitudine sic unigenitus Filius invisibilis maneret, ut nil de nostra infirmitate susciperet, infirmus homo ad eum invenire accessum gratiae quando potuisset? Consideratum quippe pondus ejus magnitudinis, opprimeret potius quam juvaret. Sed fortis super omnia, apparuit infirmus inter omnia; ut dum nobis ex assumpta infirmitate congrueret, ad permanentem nos suam fortitudinem elevaret. In altitudine enim sua divinitas à nobis utpote parvulis apprehendi non poterat: sed stravit se hominibus per humilitatem, & quasi in jacentem ascendimus; surrexit, & levati sumus. Unde hoc quoque mox subditur, per quod divinitas invisibilis atque incomprehensibilis demonstraretur. Nam sequitur:

*Quod Deus implens omnia, si in parte
quaritur, non invenitur.*

CAPUT XV.

SI ad Orientem iero, non apparet: si ad Occidentem, non intelligam eum: si ad sinistram, quid agam? non apprehendam eum: si me vertam ad dexteram, non videbo illum.] Creator quippe omnium in parte non est: quia ubique est. Et tunc minus invenitur, quando is qui totus ubique est, in parte quaritur. Incircumscripsum namque spiritus omnia intra semetipsum habet, quae tamen & implendo circumdat, & circumdando implet, & sustinendo transcendit, & transcendendo sustinet. Bene autem postquam dictum est: [*Si ad Orientem iero non apparet: si ad Occidentem, non intelligam eum: si ad sinistram, quid agam? non apprehendam eum: si me vertam ad dexteram non videbo illum;*] illico adjunxit: [*Ipse vero scit viam meam.*] Ac si aperte dicat: Videre non valeo videntem me, & eum qui me subtiliter intuetur, intueri non possum: ut videlicet ostendat, quia tantò cautius formidandus est, quanto conspicibilis non est. Qui enim ita nos aspiciat, ut à nobis aspici nequeat, eò magis timendus est, quò cuncta videns minimè videtur. Cùm enim contra nos latere quempiam in insidiis credimus, eò illum amplius metuimus, quò minimè videmus. Cumque ejus insidias nequaquam deprehendimus ubi sunt, & ibi eas metuimus ubi non sunt. Creator autem noster, qui ubique totus est, & celsus cuncta non cernitur, tantò magis metuendus est, quanto invisibilis permanens, de nostris actibus quando & quid decernat, ignoratur. Quae tamen verba intelligi & aliter possunt. Ad Orientem quippe imus, cùm mentem in consideratione majestatis ejus attollimus. Sed non apparet: quia qualis in natura sua est, à cogitatione mortali videri non praevalet. [*Si ad Occidentem non intelligam eum.*] Ad Occidentem imus, cùm sublevatum in Deo cordis oculus, sed ipsa immensitate luminis reverberatum, ad nosmetipsos reducimus, & lassati discimus valde super nos esse quod quaerebamus; nostramque mortalitatem considerantes, indignos nos adhuc esse deprehendimus, qui immortalem videre valeamus. [*Si ad sinistram, quid agam? non apprehendam eum.*] Ad sinistram ire, est peccatorum delectationibus consentire. Et nimirum constat, quia Deum apprehendere non valet, qui adhuc in delectatione peccati per sinistram jacet. [*Si me vertam ad dexteram, non videbo illum.*] In dexteram proculdubio vertitur, qui de virtutibus elevatur.

Sed Deum videre non valet, qui privata laetitia de bonis actibus gaudet: quia in eo cordis oculum tumor elationis premit. Unde bene aliàs dicitur: *Non declines ad dexteram, aut ad sinistram.* In quibus cunctis plerumque se anima discutit, nec tamen plenè deprehendere semetipsam valet. Unde hic aptè subditur: [*Ipse vero scit viam meam.*] Ac si patenter dicat: Ego me & districte discutio, & perfectè scire non possum: & tamen ille quem videre non valeo, videt subtiliter cuncta quae ago. Sequitur: [*Et probabit me quasi aurum quod per ignem transiit.*] Aurum in fornace ad naturam suam claritatem proficit, dum sordes amittit. Quasi aurum ergo quod per ignem transiit, probantur animae iustorum, quibus exultione tribulationis & subtrahuntur vitia, & merita augentur. Nec elationis fuit, quòd sanctus vir in tribulatione se positum auro comparavit: quia qui Dei voce iustus ante flagella dictus est, non idcirco tentari permixtus est ut in eo vitia purgarentur, sed ut merita crescerent, Aurum vero igne purgatur. Minus ergo de se astimavit ipse quam erat, dum tribulationi traditus, purgari se credidit, qui purgandum in se aliquid non habebat. Sciendum verò est, quia quamvis de se humilia sentiat animus iustorum, ea tamen quae agunt, quam sint recta conspiciunt, sed de eorum rectitudine non praesumunt: Unde adhuc subditur: [*Vestigia ejus secutus est pes meus: viam ejus custodivi, & non declinavi ex ea. A mandatis labiorum ejus non recessi, & in sinu meo abscondi verba oris ejus.*] Sed in his omnibus an se esse aliquid existimet, videamus. Sequitur:

*Quod solus Deus principaliter & immobiliter est:
de quo per Moysen dictum est; Qui
est misit me ad vos.*

CAPUT XVI.

Ipsè enim solus est.] Qua sententia subjuncta ostendit, quia in tot bonis quae egerat, nil esse se credit. Sed haec ipsa superius verba repetentes, ut possumus perstringamus. [*Vestigia ejus secutus est pes meus.*] Quali quidam namque gressus Dei sunt, quas cernimus, operationes ejus, quibus bonus quisque malusque regitur, quibus iusti iniustique suis ordinibus disponuntur, quibus & subjectus quisque ad meliora quotidie ducitur, & adversus ad deteriora corruens toleratur. De quibus nimirum gressibus Propheta dicebat: *Visti sunt gressus tui Deus.* Nos itaque cùm virtutem longanimitatis atque pietatis ejus intuemur, & intuentes imitari contendimus, quid aliud quam gressuum ejus vestigia sequimur? quia extrema quaedam ejus operationis imitamur. Haec enim Patris sui vestigia Veritas admonebat imitari, cùm diceret: *Orate pro persecutoribus & calumniatoribus vos, ut sicut filii Patris vestri, qui in caelis est, qui solem suum oriri facit super malos & bonos.* Potest tamen beatus Job, qui certa fide jam dixerat: *Scio quòd Redemptor meus vivit, & in novissimo die de terra surrecturus sum:* sic in futura operatione incarnandae sapientiae intendere, sicut nos ejusdem sapientiae jam praeterita opera per fidem videmus, quòd mediator Dei & hominum benignus adtribuendum, humilis ad sustinendum, patientis ad exemplum praebendum, fuerit. Cujus nimirum vitam dum beatus Job superno spiritu repletus, sollicità intentione conspiceret, futuram mansuetudinis illius humilitatem praevidens, quasi ad exemplum sibi propositum recurrit: ut quidquid in hac vita ageret, ad imitationis illius vestigia ligaret, quatenus qui occultae dispositionis ejus sublimia videre non poterat, quasi in terra conspiciens, ad imitationem ejus vestigia teneret. De quibus ejus vestigiis per Petrum dicitur: *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus.*

De quo adhuc subditur: [*Viam ejus custodivi, & non declinavi ex ea.*] Custodit & non declinat, qui hoc ubi intendit operatur. Custodire quippe per intentionem, est non declinare per operationem. Hæc namque est sollicitudo iustorum, ut actus suos, quotidie juxta vias veritatis examinent, & eas sibi in regulam proponentes, à rectitudinis earum tramine non declinent. Super semetipsos quippe quotidie ire contendunt, & quò in virtutum verticem provehantur, cauta reprehensione dijudicant, quidquid de eis ex semetipsis remanet infra semetipsos, & totose illò festinant trahere, ubi se inveniunt ex parte pervenisse. Sequitur: (*A mandatis labiorum ejus non recessi*) Sicut bene obsequentes famuli dominorum suorum vultibus semper intenti sunt, ut ea quæ præceperint, festinè audiant, & implere contendunt: sic iustorum mentes per intentionem suam omnipotenti Domino assunt, atque in scriptura ejus quasi os ejus intuentur, ut quia per eam Deus loquitur omne quod vult, tantò à voluntate ejus non discrepent, quanto eamdem voluntatem illius in ejus eloquio agnoscunt. Unde fit, ut ejus verba non per eorum aures supervacue transeant, sed hæc in suis cordibus figant. Unde hæc subditur: (*Et in sinu meo abscondi verba oris ejus.*) In sinu etenim cordis verba oris ejus abscondimus, quando mandata illius non transitorie, sed implenda opere audimus. Hinc est, quòd de ipsa matre Virgine scriptum est:

Luc. 2. g

Maria autem conservabat omnia verba hæc, confervens in corde suo. Quæ nimirum verba, & cum ad operationem prodeunt, in sinu cordis abscondi latent, si per hoc quod foris agitur, intus agentis animus non elevatur. Nam cum conceptus sermo ad opus ducitur, si per hoc humana laus quaritur, sermo Dei in sinu mentis proculdubio non occultatur. Sed nosse velim beate vir, cur te tanta intentione examines, cur tanta sollicitudine adstringas? Sequitur: (*Ipse enim solus est, & nemo avertere potest cogitationem ejus.*) Numquid non sunt angeli & homines, cælum & terra, aër & maria, cuncta volatilia, quadrupedia, atque reptantia? Et certè scriptum est:

18.

Creavit ut essent omnia. Cum ergo in rerum natura tam multa sint, cur beati viri voce nunc dicitur: (*Ipse enim solus est.*) Sed aliud est esse, aliud principaliter esse; aliud mutabiliter, atque aliud immutabiliter esse. Sunt enim hæc omnia, sed principaliter non sunt: quia in semetipsis minime subsistunt, & nisi gubernantis manu teneantur, esse nequaquam possunt. Cuncta namque in illo subsistunt, à quo creata sunt, nec ea quæ vivunt, sibimetipsis vitam tribuunt; neque ea quæ moventur & non vivunt, suis nutibus ad motum ducuntur; sed ille cuncta movet, qui quadam vivificat, quadam verò non vivificata in extremam essentiam mirè ordinans, servat. Cuncta quippe ex nihilo facta sunt, eorumque essentia rursus ad nihilum tenderet, nisi eam auctori omnium regiminis manu retineret. Omnia itaque quæ creata sunt, per se nec subsistere prævalent, nec moveri; sed intantum subsistunt, inquantum ut esse debeant, acceperunt: intantum moventur, inquantum occulto instinctu disponuntur. Ecce enim peccator flagellandus est, de rebus humanis: Arefcit in ejus laboribus terra, concutitur in ejus naufragiis mare, ignescit in ejus sudoribus aër, obtenebrescit contra eum inundationibus cælum, inardescunt in ejus oppressionibus homines, moventur in ejus adversitate & angelicæ virtutes. Numquidnam hæc, quæ inanimata, vel quæ viventia diximus, suis instinctibus, & non magis divinis impulsibus agitantur? Quidquid est itaque quod exterius sævit, per hoc ille intuentus est, qui hoc interius disponit. In omni igitur causa solus ipse intuentus est, qui principaliter est.

Exod. 3.

Qui etiam ad Moysen dicit: *Ego sum qui sum. Sic dices filiis Israel: Qui est, misit me ad vos.* Cum ita-

que flagellamur per ea quæ videmus, illum debemus sollicitè metuere, quem non videmus. Vir itaque sanctus despiciat quidquid exterius terret, quidquid per essentiam suam, nisi regetur, ad nihilum tenderet: & mentis oculo, suppressis omnibus, intueatur unum, in cujus essentia comparatione esse nostrum non esse est, & dicat: (*Ipse enim solus est.*) De cujus mox immutabilitate aptè subjungitur:

Quod sententiam Dei licet quidam deprecando averterint, hoc ipsum erat apud ejus clementiam, ut sic fieri posset.

CAPUT XVII.

ET nemo avertere potest cogitationem ejus.) Sicut enim immutabilis nature est, ita immutabilis voluntatis. Cogitationem quippe ejus nullus avertit: quia nemo resistere oculis ejus judiciis prævaleret. Nam et si fuerunt quidam, qui deprecationibus suis ejus cogitationem avertisse viderentur, ita fuit ejus interna cogitatio, ut sententiâ illius avertere deprecando potuissent, & ab eo acciperent, quod agerent apud ipsum. Dicit ergo: (*Et nemo avertere potest cogitationem ejus.*) quia semel fixa judicia mutari nequaquam possunt. Unde scriptum est: *Præceptum posuit, & non præteribit.* Et rursus: *Cælum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt.* Et rursus: *Non enim cogitationes meæ sicut cogitationes vestre, neque via mea sicut via vestra.* Cum ergo exterius mutari videtur sententia, interius consilium non mutatur: quia de unaquaque re immutabiliter intus constituitur, quidquid foris mutabiliter agitur. Sequitur:

Ps. 14. 8

Luc. 12. 8

Isai. 55. 6

Quod etiam quæ contra voluntatem Dei fieri videntur, voluntati ejus non obstant: & quòd eo ordine voluntas perversa diaboli in hoc militati Sanctorum serviat, ut purget eos.

CAPUT XVIII.

ET anima ejus quodcumque voluit, hoc fecit.) Cum sit cunctis corporibus exterior, cunctis mentibus interior Deus, ea ipsa vis ejus, qua omnia penetrat, cunctaque disponit, anima illius appellatur. Cujus videlicet voluntati nec illa obstant, quæ contra voluntatem illius fieri videntur: quia ad hoc nonnumquam permittit fieri etiam quod non præcipit, ut per hoc illud certius impleatur quod jubet. Apostata quippe angeli perversa voluntas est, sed tamen à Deo mirabiliter ordinatur; ut ipsæ quoque ejus infidiæ utilitati bonorum serviant, quos purgant dum tentant. Sic itaque ejus anima quodcumque voluit hoc fecit, ut inde quoque voluntatem suam impleat, unde voluntati illius repugnari videbatur. Terreatur ergo vir justus, & tantæ majestatis pondus considerans, infirmum se esse deprehendat. Sed inter verba hæc percuntari libet, ac dicere: O beate Job, inter tot flagella positus cur adhuc adversa formidas? Jam tribulationibus cingeris, jam innumeris afflictionibus angustaris. Malum timere debet, quod necdum susceptum est; tu in tanto positus dolore quid metuis? Sed ecce vir justus nostris inquisitionibus satisfaciens adjungit? [*Cum expleverit in me voluntatem suam, & alia multa similia præsto sunt ei.*] Ac si aperitè dicat: Jam perpendo quæ patior, sed adhuc formido quæ pati possum. Explet enim in me voluntatem suam: quia multis me persecutionibus affligit. Sed multa similia præsto sunt ei, quia si ferire cogitatur, adhuc invenit ubi plaga crescat. Hinc itaque pensandum est quàm pavidus ante flagellum fuit, qui etiam percussus adhuc metuit, ne feriat. Incomprehensibilem quippe vim ei inesse considerans & potestatis & examinis, esse vir justus noluit nec

Gg iij

de flagello securus. Unde adhuc metuens adiungit: *(Et idcirco à facie ejus turbatus sum: & considerans eum, timore sollicitor.)* Bene à facie Domini turbatur, qui terrorē majestatis illius, cordis sui obtutibus proponit, & ejus rectitudinis pavore concutitur, dum se reddendis rationibus conspiciat idoneum non esse, si districtè judicetur. Rectè autem dicitur: *(Et considerans eum, timore sollicitor:)* quia divinæ animadversiois vim cum minimè quisque considerat, minimè formidat: & tantò magis in hac vita quasi securus est, quantò à consideratione internæ districtiois alienus. Semper etenim justī viri ad cordis secretarium redeunt, vim occultæ districtiois intuentur, majestatis intimæ judicio assistunt; ut eò magis quandoque securi sint, quò hic quamdiu viverent, securi esse noluerunt. Nam malorum mentes cum renuunt considerare quod timeant, ad hoc quandoque gaudentes perveniunt, quod timentes nullo modo evadant. Sed ecce de beato Job novimus, quòd crebris Dei sacrificiis deditus, quòd hospitalitatibus, quòd indigentis pauperum impensus, quòd suis etiam subditis humilis, quòd sibi adversantibus benignus fuit: & tamen tot flagella suscepit, nec jam securus exiit inter flagella, sed adhuc metuit, adhuc divinæ districtiois vim considerans contremiscit. Quid * nunc itaque miseri, quid peccatores dicemus, si sic timeret, qui sic egit? Sed tanti timoris pondus an à semetipso habeat, innotescat. Sequitur: *(Deus molliovit cor meum, & Omnipotens conturbavit me.)* Ex divino munere cor justī molliri dicitur: quia superni judicij timore penetratur. Molle est enim quod penetrari potest, durum, quod penetrari non potest. Unde per Salomonem dicitur: *Beatus homo qui semper est pavidus, qui vero mentis est dura, corrueat in malum.* Virtutem ergo suæ formidinis non sibi, sed auctori tribuit, qui ait: *(Deus molliovit cor meum, & Omnipotens conturbavit me.)* Non autem secunda, sed perturbata sunt corda bonorum: quia dum futuri examinis pondus considerant, quietem hinc habere non appetunt, securitatem suam districtiois intimæ consideratione perturbant. Qui inter ipsa timoris supplicia sæpe animum revocant ad dona, & ut semetipsos consolatione refoveant, inter hoc quod

*al. nos.

20.

Prov. 28. c

CAP. XXIV.

A Omnipotente non sunt abscondita tempora: qui autem noverunt eum, ignorant dies illius. Alij terminos transfulerunt, diripuerunt greges & paverunt eos. Asinum pupillorum abegerunt, & abstulerunt pro pignore bovem viduæ. Subverterunt pauperum viam, & oppræsserunt pariter mansuetos terre. Alij quasi onagri in deserto egrediuntur ad opus suum: vigilantesque ad prædam, preparant panem liberis. Agrum non suum demerunt: & vineam eius, quem vi oppræsserint, vindemiant. Nudos dimittunt homines, indumenta tollentes, quibus non est operimentum in frigore: quos imbres montium rigant: & non habentes velamen, amplexantur lapides. Vim fecerunt depraedantes pupillos, & vulgum pauperem spoliaverunt. Nudis & incedentibus absque vestitu, & esurientibus tulerunt spicas. Inter accervos eorum meridiati sunt, qui calcatis torcularibus sitiunt. De civitatibus fecerunt viros gemere: & anima vulneratorum clamavit, & Deus inultum abire non patitur. Ipsi fuerunt rebelles lumini: nescierunt vias eius, nec reversi sunt per semitas illius. Mane primo consurgit homicida, interficit egenum & pauperem: per noctem verò erit quasi fur. Oculus adulteri observat caliginem: dicens, Non me videbit oculus: & operiet vultum suum. Perfodiunt in tenebris domos, sicut in die condixerant sibi, et ignoraverunt lucem. Si subito apparuerit aurora, arbitrantur umbram mortis: et sic in tenebris quasi in luce ambulant. Levis est super faciem aque: male dicta sit pars eius in terra, nec ambulet per viam vinearum. Ad nimium calorem transcat ab aquis nivium, et usque ad inferos peccatum illius. Obliviscatur eius misericordia: dulcedo illius vermes. Non sit in recordatione, sed conteratur sicut lignum infructuosum. Pavit enim sterilem, que non parit, et vidua bene non fecit. Detrahit fortes in fortitudine sua: et cum steterit, non credit vitæ suæ. Dedit et Deus locum penitentiæ, et ille abutitur eo in superbiam: oculi autem eius sunt in viis illius. Elevati sunt ad modicum, et non subsistent, et humiliantur sicut omnia, et auferentur, et sicut summitates spicarum conterentur. Quod si non est ita, quis me potest arguere esse mentitum, et ponere ante Deum verba mea?

A metuunt, reducent oculum ad dona quæ acciperunt, ut spes sublevet, quem timor premit. Unde & sequitur:

Quod in corda iustorum in ipso orationis sacrificio sæpe carnales se cogitationes ingerunt, & ea polluant.

CAPUT XIX.

Non enim perij propter imminentes tenebras, nec faciem meam operuit caligo. Ille enim in flagello positus, à salute corporis propter imminentes tenebras perit, qui idcirco pro transactis percucitur, ut à futuris suppliciis abscondatur. Flagella quippe bonorum aut vitia perpetrata purgant, aut ea quæ poterant perpetrari futura devitant. Beatus autem Job, quia in flagello positus, nec à peccatis præcedentibus purgabatur, nec ab imminentibus tegebatur, sed ejus tantummodo in flagello virtus augebatur, fiducialiter dicit: *(Non enim perij propter imminentes tenebras, nec faciem meam operuit caligo.)* Qui enim semper divinæ formidinis pondus aspexit, ejus cordis faciem caligo peccati non operuit. Et is, quem supplicia nulla sequebantur, salutem corporis propter imminentes tenebras non amisit. Et notandum, quòd ipse priora denuncians, nequaquam ait: *Faciem meam non tetigit; sed, Non operuit caligo.* Sæpe enim etiam corda iustorum subortæ cogitationes polluant, terrenarum rerum delectationibus tangunt: sed dum citius manu sanctæ discretionis abiguntur, festinè agitur, ne cordis faciem caligo operiat, quæ hanc jam ex illicita delectatione tangebatur. Nam sæpe in ipso orationis sacrificio importunæ se cogitationes ingerunt, quæ hoc rapere vel maculare valeant, quod in nobis Deo flentes immolamus. Unde Abraham cum ad occasum solis sacrificium offerret, insistentes aves pertulit, quas studiosè, ne oblatum sacrificium raperent, abegit. Sic nos cum in ara cordis holocaustum Deo offerimus, ab immundis hoc volucibus custodiamus: ne maligni spiritus & perversa cogitationes rapiant, quod mens nostra offerre se Domino utiliter sperat. Sequitur:

Gen. 12. e

Quod omnipotentem Deum fideles quique & sciunt per fidem, & ne sciunt per speciem: magnoque moderamine attendendum est, in natura humana circumscriptio, non plus sapere quam oportet sapere.

CAPUT XX.

21. **A**B Omnipotentem non sunt abscondita tempora: **A** qui autem noverunt eum, ignorant dies illius.] Quid dies Dei, nisi ipsa ejus aeternitas appellatur? quae nonnumquam unius diei pronuntiatione exprimitur, sicut scriptum est: *Melior est dies una in aëris tuis super milia.* Nonnumquam verò pro sua longitudine, dierum multorum appellatione signatur, de quibus scriptum est: *In saeculum saeculi anni tui.* Nos itaque intra tempora volumus, per hoc quod creatura sumus. Deus autem qui creator est omnium, aeternitate sua tempora nostra comprehendit. Ait ergo: [Ab Omnipotentem non sunt abscondita tempora: qui autem noverunt eum, ignorant dies illius.] Quia ipse quidem nostra comprehensibiliter conspicit, nos autem ea quae ejus sunt, comprehendere nullatenus valeamus. Sed natura Dei cum simplex sit, mirandum valde, cur dicit: *Qui noverunt eum, ignorant dies illius.* Neque enim aliud ipse, atque aliud dies ejus sunt. Deus namque hoc est quod habet. Aeternitatem quippe habet, sed ipse est aeternitas. Lucem habet, sed lux sua ipse est. Claritatem habet, sed ipse est claritas sua. Non est ergo in eo aliud esse, & aliud habere. Quid est itaque dicere: [Qui noverunt eum, ignorant dies illius;] nisi quia & qui cognoscunt eum, adhuc nesciunt? Nam & qui jam cum fide tenent, adhuc per speciem ignorant. Et cum ipse sibi sit aeternitas, quem veraciter credimus; qualiter tamen sit ipsa ejus aeternitas, ignoramus. In hoc namque quod de divinae naturae potentia audimus, ea nonnumquam cogitare consuevimus, quae per experientiam scimus. Omne enim quod caput & desinit, initio & fine concluditur. Quod si mora aliquantula differtur ut finiatur, longum dicitur: in qua videlicet longinquitate cum quibusque mentis oculos reducit retro per memoriam, tendit ante per expectationem, quasi per spatium temporis dilatata in mente. Cumque audit aeternitatem Dei, humano more intendenti animo longa vitae spatia proponit, in quibus metiatur semper & quid abiit retro, quod retineatur in memoria; & quid ante restat, quod expectetur ex intentione. Sed quoties in aeternitate ista cogitamus, aeternitatem necdum cognovimus. Ibi quippe est quod nec initio incipitur, nec fine terminatur, ubi neque expectatur quod veniet, neque percurrit quod debeat recordari, sed est unum quod semper esse est. Quod etsi nos & Angeli cum initio esse videre incipimus, esse tamen hoc sine initio videmus, ubi sic semper sine fine esse est; ut numquam se animus tendat ad sequentia, ac si multiplicentur quae sunt, & longa fiant. Nam etsi per prophetiae spiritum dictum est: *Domine, qui regnas in aeternum, & in saeculum, & adhuc:* more sacri eloquii, humano modo spiritus hominibus est locutus, ut ibi adhuc diceret, ubi expectatio non inesset. Adhuc enim aeternitas non habet, quae semper esse habet, in qua nulla pars suae longitudinis praeterit, ut pars alia succedat, sed totum simul esse est, & nil deest quod cernat, in qua omne quod est, animus videt & tardum non esse, & longum esse. Sed haec de aeternitatis diebus loquentes, conamur magis videre aliquid, quam videmus. Dicatur igitur recte: [Qui autem noverunt eum, ignorant dies illius.] quia etsi jam Deum per fidem novimus; qualiter tamen sit ejus aeternitas, sine praeterito ante saecula, sine futuro post saecula, sine mora longa, sine praesolatione perpetua, non videmus. Beatus itaque Job sanctae Ecclesiae typum tenens, quia sub

A magno se scientiae freno moderatur, ne plus sapiat quam oportet sapere, & dies Dei non posse comprehendere testificans, ad haereticorum mox superbiam respectum mentis reducit, qui alta sapere appetunt, & quod capere utcumque non possunt, perfectè se scire gloriantur. Nam sequitur:

Quod haeretici patrum instituta transgrediuntur, & alios viros à ministerio Sanctorum avertunt.

CAPUT XXI.

Alij terminos transulerunt, diripuerunt greges, & paverunt eos.] Quos aliorum nomine, nisi haereticos designat, qui à sanctae Ecclesiae gremio extranei existunt? Ipsi enim terminos transferunt: quia constitutiones patrum praevicando transcendunt. De quibus nimirum constitutionibus scriptum est: *Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui.* Qui greges diripiunt & pascunt: quia imperitos quosque pervertis ad se persuasionibus trahunt, & doctrinis pestiferis ad interficiendum nutriunt. Nam quod gregum nomine imperiti populi designentur, sponsi verba testantur, qui sponsam suam alloquitur, dicens: *Nisi cognoveris te o pulchra inter mulieres, egredere, & abi post vestigia gregum:* id est, nisi honorem tuum, quo ad similitudinem Dei es condita, bene vivendo cognoveris, à conspectu meae contemplationis egredere, & imperitorum vitam imitare populorum. Sequitur: *(Asinum pupillorum abegerunt, & abstulerunt pro pignore bovem vidua:)* Quos hoc loco pupillos accipimus, nisi electos Dei, in mentis tenacitate positos: qui magna fidei gratia nutriuntur, & patris sui jam pro se mortui faciem necdum vident. Et sunt plerique in Ecclesia, qui quosdam conspiciunt caelestia appetere, terrena omnia despectui habere: & quamvis ipsi in hujus mundi laboribus insudent, eis tamen, quos ad caelestia anhelare conspiciunt, de rebus quas in hoc mundo possident hujus vitae adjutorium ferunt. Et quamvis ipsi agere spiritalia nequeant, ad summa tamen tendentibus libenter subsidia ministrant. Portare enim asinus onera hominum solet. Quasi ergo quidam asinus electorum est, qui terrenis actibus deserviens, deportat onera usibus hominum. Et saepe cum haeretici quemlibet talem à sanctae Ecclesiae gremio avertunt, quasi pupillorum asinum abigunt: quia cum hunc ad perfidiam suam pertrahunt, à ministerio bonorum repellunt. Quae autem vidua, nisi sancta Ecclesia debet intelligi, quae occisi viri sui interim visione privata est? Bos autem hujus est viduae, unusquisque praedicator. Et saepe contingit, ut haeretici pervertis suis dogmatibus ipsos etiam, qui praedicatores videbantur, trahant. Bovem ergo viduae auferunt, cum de sancta Ecclesia etiam praedicanterem tollunt. Ubi rectè est adjunctum: *(Pro pignore.)* Pignus namque cum tollitur, aliud quidem est quod tenetur, sed tamen adhuc aliud quaeritur. Et plerumque haeretici ideo eos conantur auferre qui praedicant, ut eorum etiam sequaces trahant. Pro pignore ergo bos viduae tollitur, quando idcirco ipse qui praedicabat, rapitur, ut alij sequantur. Ex cujus ruina plerumque agitur, ut hi quoque de sanctae Ecclesiae gremio exeant, qui in ea bonis moribus praediti, mites atque humiles esse videbantur. Unde & subditur: *(Subverterunt pauperum viam, & oppresserunt pariter mansuetos terra.)* Paupertatis namque nomine, saepe humilitas designari solet. Et nonnumquam hi qui mansueti atque humiles videntur, si fervare discretionem nesciunt, exemplis aliorum cadunt. Sunt verò nonnulli haeretici, qui populis admisceri fugiunt, sed secessum vitae secretioris petunt: qui plerumque eos quos inveniunt, eò amplius peste suae persuasionis inficiunt,

à al. de. est esse.

Prov. 26. d

22.

Can. 1. d

quo quasi ex vitæ meritis reverentiores videntur. A
De quibus subditur:

*Quod heretici, ut sanctiores astimentur, solitariam
sibi vitam eligunt, & Sanctorum verba suo sensu
exponentes, auditoribus suis panem præbent erro-
ris.*

CAPUT XXII.

23. **A**lij quasi onagri in deserto egrediuntur ad opus
suum.] Onager enim agrestis est asinus. Et rectè
hoc in loco onagris comparantur heretici: quia
in suis voluntatibus dimissi, à vinculis fidei &
rationis alieni. Unde scriptum est: *Onager assuetus
in solitudine, in desiderio anime sue attraxit ventum
amoris sui.* Onager quippe in solitudine assuetus
est: quia dum terram cordis sui disciplinæ virtute
non excolit, ibi habitat, ubi fructus non est. Qui in
desiderio anime suæ ventum amoris sui attrahit:
quia ea quæ ex desiderio scientiæ in mente concipit,
inflare prævalent, non edificare. Contra quos
dicitur: *Scientia inflat, charitas verò edificat.* Unde
hic quoque congruè inferitur: [*Egrediuntur ad opus
suum.*] Non enim Dei, sed suum opus peragunt,
dum non recta dogmata, sed propria desideria se-
quuntur. Scriptum quippe est: *Ambulans in via
immaculata, hic mihi ministrabat.* Qui ergo non in
via immaculata ambulat, sibi magis quàm Domino
ministrat. Sequitur: [*Vigilantes ad prædam, præ-
parant panem liberis.*] Ad prædam vigilant, qui
verba iustorum ad sensum proprium semper rapere
conantur, ut per hæc perveris filiis panem erroris
parent. De quo videlicet pane apud Salomonem
verbis mulieris pravitatis hereticæ typum gerentis,
dicitur: *Aqua furivæ dulciores sunt, & panis abs-
conditus suavior.* Sequitur: [*Agrum non suum de-
metunt: & vineam ejus, quem vi oppreserint, vin-
demiant.*] Potest agri nomine, Scripturæ sacræ la-
tudo signari: quam heretici non suam demetunt,
quia ex ea sententias longè à suis sensibus diversas
tollunt. Quæ vineæ quoque appellatione exprimitur,
quia per veritatis sententias botros virtutum
profert. Cujus vineæ dominum, id est, Scripturæ
sacræ conditorem, quasi vi opprimunt: quia ejus
sensum in verba sacri eloquij inflectere violenter
conantur, qui dicit: *Servire me fecisti in peccatis
tuis, præbisti mihi laborem in iniquitatibus tuis.* Et
eamdem vineam vindemiant, quia ex ea sententiarum
botros pro sue intelligentiæ intentione coar-
cervant. Potest agri, vel vineæ nomine, universa
Ecclesia designari, quam perveris prædicatores de-
metunt, & auctorem ejus in membris suis oppri-
mendo vindemiant: quia creatoris nostri gratiam
persequentes, dum quosdam de illa, qui recti vide-
bantur, rapiunt, quid aliud quàm spicas, vel botros
animarum tollunt? De quibus adhuc subditur:
[*Nudos dimittunt homines, indumenta tollentes, qui-
bus non est operimentum in frigore.*] Sicut vestimen-
ta corpus, sic bona opera protegunt animam. Unde
cuidam dicitur: *Beatus qui vigilat, & custodit ve-
stimenta sua, ne nudus ambulet.* Heretici itaque cum
in quorundam mentibus bona opera destruant,
nimirum velamina indumentorum tollunt. Bene
autem dicitur: [*Quibus non est operimentum in fri-
gore.*] Operimentum quippe ad justitiam pertinet,
frigus ad culpam, Et sunt nonnulli, qui in qui-
busdam rebus peccata faciunt, in quibusdam verò
recta opera sequuntur. Qui ergo ex aliis actibus de-
linquit, atque ex aliis justitiam peragit, quid iste nisi
in frigore vestitur? Et alget, & tegitur: quia ex
alio opere fervescit ad justitiam, & ex alio frigescit
ad culpam. Sed cum heretici bona opera talibus
subtrahunt, agunt, ne in frigore habeant quo ve-
stiantur. Rectè ergo dicitur: [*Nudos dimittunt ho-
mines, indumenta tollentes, quibus non est operimen-*

tum in frigore:) ut videlicet solum culpæ frigus in-
terimat, quos calor alterius operis ex parte aliqua
tegebat. Potest verò per frigus desiderium, per ve-
stimentem operatio signari. Et sunt plerique, qui
adhuc perveris desideriis aestuant, sed contra se spi-
ritaliter decertantes, rectis sibi operibus repugnant:
& bonis actibus tegunt hoc, quod finistrum sibi re-
sultare per tentationem sentiunt. Hi itaque unde
mala desiderant, inde algent: unde autem bona
operantur, inde vestiti sunt. Cum verò heretici
perveris allegationibus rectæ fidei opera subtra-
hant, quid agunt, nisi ut hi qui adhuc desideriorum
carnalium frigora sentiunt, sine bonorum actuum
vestimento moriantur? Sequitur: [*Quos imbres
montium rigant: & non habentes velamen, ample-
xantur lapides.*] Imbres montium, sunt verba do-
ctorum. De quibus montibus voce sanctæ Ecclesiæ
dicitur: *Levavi oculos meos ad montes.* Hos itaque
imbres montium rigant, quia sanctorum Patrum
fluenta fatiant. Velamen autem, ut jam prædixi-
mus, boni operis tegmen accipimus, quo quisque
regitur, ut ante omnipotentis Dei oculos, pravitatis
ejus scditas operiatur. Unde scriptum est: *Beati
quorum remisse sunt iniquitates, & quorum recta
sunt peccata.* Quos autem lapidum nomine, nisi
fortes in sancta Ecclesia viros accipimus? quibus
per primum pastorem dicitur: *Et vos tanquam la-
pides viri superedificamini.* Hi itaque qui de nul-
lo suo opere confidunt, ad sanctorum Martyrum
protectionem currunt, atque ad sacra eorum corpora
refugium inveniunt, promereri se veniam, eis inter-
cedentibus, deprecantur. Quid ergo isti in hac hu-
militate faciunt, nisi quia bonæ actionis velamen
non habent, lapides amplexantur? Sequitur:

*Descriptio persecutionis, quam in membris suis
sancta Ecclesia ab hereticis patitur.*

CAPUT XXIII.

Vim fecerunt depradantes pupillos, & vulgum
pauperem spoliaverunt.) Cum prosperitatem
vitæ præsentis heretici non habent, infirmis men-
tibus verbis blandioribus perveris persuadent. Si
qua verò illis prosperitas temporis præsentis arri-
serit, etiam violenter trahere quos prævalent, non de-
sistunt. Pupillorum itaque nomine designantur hi,
qui adhuc sunt teneri intra sanctam Ecclesiam con-
stituti, quorum vitam misericors pater moriendo
servavit: qui ad bonam jam intentionem deducti
sunt, sed adhuc in bonis actibus nulla virtute robo-
rantur. Heretici igitur depradantur pupillos, vim
faciunt: quia contra infirmas fidelium mentes ver-
borum & operum violentia grassantur. Vulgus au-
tem pauper, est populus indoctus: qui si verè sapien-
tiæ divitias haberet, vestimentum suæ fidei nequa-
quam amitteret. Quasi quidam quippe intra san-
ctam Ecclesiam senatores sunt, viri doctores: qui
cum scientiam in corde multiplicant, veris apud se
divitiis abundant. Sed heretici vulgum pauperem
spoliant: quia dum doctos non prævalent, indoctos
quoque à velamine fidei, prædicatione pestifera
denudant. Sequitur: [*Nudis & incedentibus abs-
que vestitu, & esurientibus tulerunt spicas.*] Quod
ait, *nudis* hoc replicat, *absque vestitu*: sed aliud est
nudum esse, aliud nudum incedere. Omnis enim
qui nec bona nec mala operatur, nudus est & otio-
sus: qui autem mala agit, nudus incedit; quia sine
velamine boni operis per iter pravitatis pergit. Sunt
verò nonnulli, qui malum suæ nequitiæ cogno-
scentes, satiari pane justitiæ festinant, percipere fa-
cri eloquij dicta desiderant. Qui quoties patrum
sententias pro ædificandis mentibus in cogitatione
versant, quasi de bona segete spicas portant. Hære-
tici igitur nudis & incedentibus absque vestitu, &
esurientibus spicas tollunt: quia sive quidam otiosi
sint,

sint, & in nullis se bonis exerceant, seu per iter impudentiæ absque velamine boni operis pergant, etiam si quando jam ad penitentiam redire cupiunt, & pabulum verbi concupiscunt, eis esurientibus spicas tollunt: quia in eorum mente perniciosis persuasionibus patrum sententias destruant. Nec immerito spicas signare patrum sententias dicimus: quia sæpe dum per figurata eloquia proferuntur, ab eis, tegmen litteræ quasi aristarum paleas subtrahimus, ut medullâ spiritus reficiamur. Sequitur: [*Inter acervos eorum meridiati sunt, qui calcatis torcularibus stant.*] Omnes qui sanctam Ecclesiam persequuntur, quid aliud quam torcular calcant? Quod divina agi dispositione permittitur, ut animarum botri in spiritale vinum defluant, quæ carne corruptibili exuta, ad regna caelestia velut in apothecam currant. Nam injulti dum justos deprimunt, quasi botros sub pedibus mittunt. Compressi autem botri ad superni convivij satietatem exuberant, qui prius quasi in hujus aëris libertate pendebant. Unde David propheta, sanctæ Ecclesiæ afflictionem conspiciens, Psalmum pro torcularibus scribit. Sed omnes qui vitam fidelium persequuntur, calcant & stant: quia agendo crudelia, ferociiores fiunt, & impietatis suæ meritis cæcati, eò ambiunt graviora facere, quò jam gravia fecerunt. Hæretici autem cum per se potestatem persecutionis non habent, hujus sæculi potentes commovent, eorumque mentes ad persequendum trahunt, & quibus valent persuasionibus accendunt. Quos cum crudelia agere contra catholicorum vitam conspiciunt, quasi in ipso solis fervore requiescunt. Bene ergo nunc dicitur: [*Inter acervos eorum meridiati sunt, qui calcatis torcularibus stant.*] quia eorum se multitudini adjungunt, quos jam vident gravia agere, & adhuc sitire graviora. Quorum fervor dum eorum desideria fatiat, in eorum actibus, quasi in meridie quiescunt. Sequitur: [*De civitatibus fecerunt viros gemere.*] Quia civitates à conviventibus populis appellantur, non immerito civitatum nomine veræ sunt fidei Ecclesiæ designata, quæ in singulis mundi partibus posita unam catholicam faciunt, in qua fideles omnes de Deo recta sentientes concorditer vivunt. Hanc namque in Evangelio Dominus convivantium populorum etiam per locorum distinctionem concordiam designavit, cum satiaturus de quinque panibus populum, quinquagenos per turmas, vel centenos discumbere præcepit: ut videlicet turba fidelium escam suam & locis disjuncta, & moribus juncta perciperet. Jubilei quippe requies quinquagenarij numeri mysterio continetur, & quinquagenarius bis ducitur, ut ad centenasum perducatur. Quia ergo prius à malo quiescitur opere, ut post anima plenius quiescat in cogitatione, alij quinquageni, alij autem centeni discumbunt: quoniam sunt nonnulli, qui jam à pravis actibus habent requiem operis, & sunt nonnulli, qui à perversis cogitationibus habent jam requiem mentis. Hæretici igitur, quia perversis sæpe hujus mundi potentibus adherentes, bonorum socialium vitam atque concordiam persequuntur, rectè nunc dicitur: [*De civitatibus fecerunt viros gemere.*] Quos rectè beatus Job memorat viros: quia illos magis hæretici extinguere ambiunt, qui perfectisgressibus per viam Dei non fluxè & enerviter, sed viriliter currunt. Qui cum vulnus perfidiæ ingeri in parvulorum fidelium mente conspiciunt, semper ad clamorem & gemitum redeunt. Unde & rectè dicitur: [*Et anima vulneratorum clamavit, & Deus inultum abire non patitur.*] Vulneratur quippe anima justorum, cum fides turbatur infirmorum, quibus jam hoc ipsum clamare, est de alieno lapsu tabescere. Sed Deus inultum abire non patitur: quia etsi justo ordine injustum aliquid fieri permittit; inultum tamen abire non sinit injustum, quod fieri justè permisit: quia & per reproborum injustitiam quoddam,

S. Greg. Tom. I.

quas ineffe considerat, culpas percipit electorum, & tamen aternâ justitiâ ferire non negligit injustitiam ferientium. Sequitur:

Quod hæretici, qui bona qua intelligunt, male interpretando pervertunt, & facere contemnunt, postmodum ita dantur in reprobum sensum, ut faciant ea que non conveniunt, nec hoc ipsum intelligunt quod male agunt.

CAPUT XXIV.

Ipsi fuerunt rebelles lumini. Plerumque perversi & cognoscunt recta quæ sequi debeant, & tamen sequi despiciunt quæ cognoscunt. Lumini ergo rebelles sunt: quia sua desideria sequendo, bonum despiciunt, quod noverunt. Qui ergo non per ignorantiam, sed per superbiam delinquant, elationis suæ scutum jaculis veritatis objiciunt, ne salubriter in corde feriantur. Ex qua videlicet eorum superbia agitur, ut quia nolunt facere quæ cognoscunt, nec cognoscant jam bona quæ faciunt, sed sua eos cæcitas à veritatis lumine funditus excludat. Unde & aptè subditur: [*Nescierunt vias ejus, nec reversi sunt per semitas illius.*] Qui enim prius sciendo rebelles sunt, postmodum cæcantur ut nesciant, sicut de quibusdam dicitur: *Quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt.* De quibus paulò post additur: *Tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut faciant ea qua non conveniunt.* Quia enim glorificare noluerunt quem cognoverant, reprobò sensui traditi, ad hoc relictii sunt, ut nescirent jam pensare mala quæ faciebant. Bene autem dicitur: [*Nescierunt vias ejus, nec reversi sunt per semitas illius.*] Angustior quippe est semita, quam via. Qui autem bona manifestiora agere contemnunt, nequaquam ad subtiliora intelligenda perveniunt. Expectavit autem omnipotens Deus, ut per ejus semitas pergerent: sed utinam per eas vel reverti voluissent, ut vitæ itinera quæ noluerunt per innocentiam, saltem per penitentiam tenerent. Qua in re quanta sint misericordiæ viscera Dei omnipotentis ostenditur, qui eos quos à se discedentes aspicit, ut revertantur, querit. Unde post enumeratas culpas delinquentium, synagogam per vocem propheticam revocat, dicens: *Ergo saltem amodo voca me, pater meus, dux virginum mearum tu es.* Sequitur:

Quod qui in fraterno odio sunt, homicida dicantur.

CAPUT XXV.

Mane primo confurgit homicida, interficit egenum & pauperem: per noctem verò erit quasi fur. Cum homicida in nece proximorum per nocturnum maximè silentium soleat grassari, cur hoc in loco mane primo confurgere ad interficiendum egenum & pauperem dicitur, in nocte verò quasi fur esse perhibetur? Sed ipsis verbis litteræ dum sibi non congruunt, ad indaganda spiritus secreta revocamur. In Scriptura sacra mane aliquando adventus Dominicæ incarnationis, aliquando adventus jam terribilis & districti judicis, aliquando verò presentis vitæ prosperitas poni consuevit. Mane etenim adventus Dominicæ incarnationis extitit, sicut Propheta dicit: *Veni mane & nox:* quia & novæ lucis primordia in Redemptoris presentia fulserunt, & tamen à persecutorum cordibus perfidiæ suæ tenebræ non sunt deterse. Rursum per mane, adventus judicis designatur. Unde per Psalmistam dicitur: *In matutinis interficiebam quies peccatores terra:* sicut & electorum quoque personam exprimens, ait: *Mane adstabo tibi & videbo.* Rursum per mane presentis vitæ prosperitas designatur, sicut per Salomonem dicitur: *Va tibi terra, cujus rex est puer.*

Hh

cujus principes mane comedunt. Quia enim mane primum diei tempus est, & vespere extremum, nequam reficiendi sumus de hujus vitæ prosperitate quæ prævenit, sed de his quæ in fine diei, id est, in mundi termino sequuntur. Mane ergo comedunt, qui de hujus mundi prosperitatibus extolluntur, & dum præsentia vehementer curant, futura non cogitant. *Omnis enim qui odit fratrem suum, homicida est.* Mane itaque primo confurgit homicida, quia in præsentis vitæ gloria perverfus quisque erigitur, & illorum vitam deprimit, qui dum sequentem gloriam siciunt, quasi satiari in vespere exquirunt. Prævus etenim quisque in hoc mundo dignitatem transitoria potestatis arripiens, tantò se acrius ad peragenda mala dilatat, quanto per charitatis viscera nullum amat. Quotiens enim cogitationibus contra bonos sævit, totiens innocentium vitam interimit. Qui si disponente Deo subito gloriam acceptæ potestatis amiserit, locum mutat, sed mentem non mutat: quia ad hoc protinus dilabitur, quod subinfertur: [*Per noctem verò erit quasi fur.*] In nocte quippe tribulationis atque dejectionis suæ etsi exere crudelitatis manum non valet, eis tamen quos prævalere conspiciat, consilia perverfitatis præbet: huc illucque dilcurrit, & quæque potest in bonorum læsionem suggerit. Qui rectè quasi fur dicitur, quia in ipsis suis perverfis consiliis metuit, ne deprehendatur. Qui ergo contra egenum & pauperem mane homicida est, per noctem quasi fur absconditur: quia perverfus quisque, qui in prosperitate vitæ præsentis humilium vitam deprimendo interimit, in adversitate atque dejectione positus, per iniqua consilia latenter lædit, atque id quod per se explere non valet, adhaerendo hujus mundi potentibus, exercet. Sequitur: [*Oculus adulteri observat caliginem, dicens: Non me videbit oculus.*] Hoc etiam juxta litteram nil obstat intelligi, quia qui adulterium perpetrare desiderat, tenebras exquirat. Sed quia contra hæreticos sententia promitur, dignum est, ut hoc quod dicitur, mysticè sentiatur. Nam Paulus ait: *Non enim sumus, sicut plurimi adulterantes verbum Dei.* Adulter quippe in carnali coitu non prolem, sed voluptatem querit. Et perverfus quisque ac vanæ gloriæ serviens, rectè adulterare verbum Dei dicitur; quia per sacrum eloquium non Deo filios gignere, sed suam scientiam desiderat ostentare. Quem enim libido gloriæ ad loquendum trahit, voluptati magis quàm generationi operam impendit. Ubi & aptè subditur: [*Non me videbit oculus.*] quia adulterium, quod in mente agit, valde est difficile, ut ab humano visu penetretur. Quod perverfa mens tantò securius perpetratur, quanto se ab hominibus videri non metuit, quos erubescat. Sciendum quoque est, quia sicut is qui adulterium facit, carnem alienæ conjugis sibi illicitæ conjungit; ita omnes hæretici, cum fidelem animam in suo errore rapiunt, quasi conjugem alienam tollunt: quia videlicet mens Deo spiritaliter inhærens, & ei quasi in quodam amoris thalamo conjuncta, cum perverfis persuasionibus ad pravitatem dogmatis perducitur, quasi aliena conjuncta corruptore maculatur. Bene autem subditur: [*Et operiet vultum suum.*] Idcirco faciem suam adulter operit, ne cognoscatur. Omnis autem, qui sentiendo vel agendo nequiter vivit, vultum suum operit: quia ad hoc perverfitate dogmatis vel operis tendit, ut ab omnipotente Deo in judicio recognosci non possit. Unde quibusdam in fine dicturus est: *Numquam novi vos: disceditis à me qui operamini iniquitatem.* Quid autem vultus cordis humani est, nisi similitudo Dei? Quem videlicet vultum perverfus operit, ut cognosci nequeat, cum vitam suam vel malis actibus, vel perfidia errore confundit. Sed talis quisque cum prosperitate

A vitæ præsentis justos fuleiri conspiciat, eis perverfa suadere minimè præsumit: si qua verò illos procella adversitatis invenerit, ad verba protinus pestifera persuasionis erumpit. Unde & subditur: [*Perfodiunt in tenebris domos, sicut in die condixerant sibi, & ignoraverunt lucem.*] Quid namque hoc loco domorum nomine, nisi conscientia designantur, in quibus habitamus, cum tractando quid agimus? Unde cuidam sanato dicitur: *Vade in domum tuam ad tuos, & annuncia illis quanta tibi Dominus fecerit:* id est, à peccati jam vitio securus ad conscientiam revertere, & in vocem prædicationis excitare. Justi itaque cum in præsentis sæculo die prosperitatis clarescunt, eis errorum magistri perverfa suadere metuunt. Sed consilia exquirunt, dejectionem prosperitatis eorum summo opere præstantur; ut in adversitatis tenebris eorum mentes suadendo perfodiant, quibus prosperè viventibus perverfa loqui minimè audebant. Quos mox ut in adversitate viderint, exurgunt, & non nisi ex peccati merito talia illos perpetui afferunt: quia solam præsentis vitæ gloriam diligentes, flagellum damnationem credunt. In tenebris ergo domos perfodiunt, quia bonorum mentes ex ipsa eorum corrumpere adversitate moliantur. Bene autem dicitur: [*Sicut in die condixerant sibi:*] quia cum justos conspicerent prosperitatis luce claruisse, quoniam loqui non poterant, ad maligna solummodo contra eos consilia vacabant. Sive autem hæretici, sive perverfi quilibet, cum justos in dejectione conspiciunt, gaudent: cum verò eos ad regende potestatis viderint culmen erumpere, perturbantur, metuunt, afflictionibus tabescunt. Unde & subditur: [*Si subito apparuerit aurora, arbitrantur umbram mortis.*] Iniqui semper afflictionem fideliū expectant, eosque in tribulatione videre desiderant. Et in tenebris domos perfodiunt, dum cor innocentium, sed tamen infirmorum, dejectionis tempore pessima collocazione corrumpunt. Sed plerumque contingit, ut dum bonos quosque in dejectione conspiciunt, subito occulta dispensatione divina justos quispiam qui videbatur oppressus, aliqua sæculi potestate fulciatur, eique prosperitas vitæ præsentis arideat, quem prius adversitatis tenebræ premebant. Quam nimirum prosperitatem illius cum perverfi conspiciunt, sicut dictum est, perturbantur. Mox enim ad corda sua redeunt, ante mentis oculos revocant quidquid se perverse egisse meminerunt, vindicari in se omne vitium formidant, & unde lucet ille qui potestatem suscipit, inde perverfus quisque qui corrigi metuit, in tristitia tenebreicit. Bene ergo dicitur: [*Si subito apparuerit aurora, arbitrantur umbram mortis.*] Aurora quippe, mens justus est, quæ peccati sui tenebras deserens, ad lucem jam erumpit æternitatis, sicut de sancta quoque Ecclesia dicitur: *Quæ est ista quæ progreditur quasi aurora confurgens?* Quod igitur justus quisque justitiæ luce irradians, in præsentis vita honoribus sublimatur, eò ante perverforum oculos tenebræ mortis sunt: quia qui perverfa se egisse meminerunt, corrigi pertimescunt. Semper namque desiderant in suis pravitatibus relaxari, incorrecti vivere, & de culpa gaudium habere. Quorum ipsa lethalis læticia convenienter exprimitur, cum protinus subinfertur: [*Et sic in tenebris quasi in luce ambulant.*] Perverfa etenim mente gaudent in facinoribus, per culpam suam quotidie ad supplicium trahuntur, & securi sunt. Unde & per Salomonem dicitur: *Sunt impij, qui ita se curi sunt, quasi iustorum facta habeant.* De quibus rursus scriptum est: *Qui lætantur cum male fecerint, & exultant in rebus pessimis.* Sic itaque in tenebris quasi in luce ambulant: quia ita gaudent in nocte peccati, ac si eos lux justitiæ

1. Joan.
3. c.

28.

2. Cor. 4.

a

Matth.
7. d
Ff. 6. b

Luc. 1. f

29.

Cant. 6.

6. g

6. g

6. g

6. g

6. g

6. g

6. g

6. g

6. g

6. g

6. g

6. g

6. g

6. g

6. g

6. g

6. g

6. g

6. g

6. g

6. g

6. g

6. g

6. g

6. g

6. g

6. g

6. g

6. g

6. g

6. g

6. g

6. g

6. g

6. g

6. g

6. g

6. g

6. g

6. g

6. g

6. g

circumfundat. Vel certe, quia tenebræ vitam præsentem non inconuenienter exprimunt, in qua alienæ conscientiæ non videntur: lux verò nostra, patria æterna est, in qua dum vultus aspiciamus, corda in nobis nostra vicissim videmus: iniqui autem, quia vitam præsentem ita diligunt, atque hæc exilij tempora complectuntur, ac si jam in patria regnent, rectè dicitur: [*Sic in tenebris quasi in luce ambulat*]: quia sic in præsentem cæcitatem læti sunt, ac si jam æternæ patriæ luce perfruantur. Sequitur: [*Levis est super faciem aqua*]: A plurali numero ad singularem redit: quia plerumque unus mala inchoat, & imitando multi subsequuntur. Sed ejus principaliter culpa est, qui peruersis sequentibus exempla præbuit iniquitatis. Unde ad illum redit crebro sententia, qui auctor exitit in culpa. Aquæ autem superficies huc illucque aurâ impellitur, & nulla stabilitate solidata, passim movetur. Iniqui igitur mens plusquam aquæ superficies levis est: quia quælibet hanc aurâ tentationis attingit, sine tarditate aliqua retractationis trahit. Si enim cor fluxum cuiuslibet peruersi cogitamus, quid aliud quam in vento positam aquæ superficiem cernimus? Nunc namque illum aurâ impellit iræ, nunc aurâ superbiæ, nunc aurâ luxuriæ, nunc aurâ inuidiæ, nunc aurâ fallaciæ pertrahit. Super faciem ergo aquæ levis est is, quem quilibet erroris ventus cum venerit impellit. Unde bene quoque per Psalmistam dicitur: *Deus meus, pone illos ut rotam, & sicut stipulam ante faciem venti*. Ut rota quippe ponuntur iniqui, quia in circuitu laboris missi, dum ea quæ ante sunt negligunt, & ea quæ deserenda sunt, sequuntur, ex posterioribus eleuantur, & in anterioribus cadunt. Qui rectè quoque stipulæ ante faciem venti comparantur: quia irruente aurâ tentationis, dum nulla subnixi sunt ratione gravitatis, eleuantur ut corruant, & sæpe eò se alicujus meriti existere æstimant, quò eos in alta statur erroris portat. Sequitur:

Quòd hæretici quia nec in fide Ecclesiæ, nec in via charitatis ambulat, etsi ab hominibus ad tempus videntur benedicti, ipsi tamen maledictione æterna damnantur.

CAPUT XXVI.

Maledicta sit pars ejus in terra, nec ambulet per viam vinearum. Quisquis in vita præsentem recta agit & aduersa sustinet, laborare quidem in aduersitate cernitur, sed ad benedictionem hereditatis perpetuæ consummatur. Quisquis verò peruersa agit, & tamen prospera recipit, sequè à malis actibus nec donorum largitate compescit, prosperari quidem conspicitur, sed reatu perpetuæ maledictionis ligatur. Unde rectè nunc dicitur: [*Maledicta sit pars ejus in terra*]. Quia etsi ad tempus benedicitur, in reatu tamen maledictionis tenetur. De quo & apertè subditur: [*Nec ambulet per viam vinearum*]. Via namque vinearum, est rectitudo Ecclesiarum. Qua in re siue hæreticum, siue carnalem quempiam nil obstat intelligi, quia via vinearum, id est, rectitudo Ecclesiarum amittitur, dum vel fides recta, vel rectitudo justitiæ non tenetur. Ille namque per viam vinearum ambulat, qui sanctæ universalis Ecclesiæ prædicationem pensans, neque à fidei, neque à bonorum actuum rectitudine declinat. In via quippe vinearum ambulare, est sanctæ Ecclesiæ patres velut dependentes botros aspiciere, quorum verbis dum intendit in labore itineris, amore debriatur æternitatis. Sequitur:

Quòd quidam sicut in peccato immoderati fuerunt, & ultra modum frigidi, ita cum calefcere incipiunt, nimij sunt, nec in aliquo habent mensuram.

CAPUT XXVII.

Ad nimium calorem transeat ab aquis nivium. Idcirco iniquitas frigori comparatur, quia peccantis mentem torpore constringit. Unde scriptum est: *Sicut frigidam facit cisterna aquam suam, sic frigidam fecit malitiam suam*. Quòd contra charitas calor est: quia videlicet mentem accendit quam replet. De quo calore scriptum est: *Abundabit iniquitas, refrigescet charitas multorum*. Et sunt nonnulli, qui dum iniquitatum suarum frigora declinant, ad veram fidem, vel ad sanctitatis habitum veniunt. Sed quia plus quam necesse est, de suis sensibus præsumunt, sæpe in fide quam accipiunt, ea quæ non capiunt, perferuntari volunt, ut ratione magis in Deo quam fide teneantur. Quia verò humana mens perferuntari non valet diuina secreta, omne quod ratione perferuntari non possunt, credere contemnunt, & per inquisitionem nimiam in errorem labuntur. Hi itaque cum necdum crederent, vel adhuc ad iniquitatis opera vacarent, aquæ nivium fuerunt. Sed cum carnalia facta deserentes, in fide ad quam perducti sunt, plus appetunt perferuntari quam capiunt, amplius profecto calent, quam calere debuerunt. Bene ergo de hoc peruerso quolibet prophetantis dumtaxat sententia, non opantantis dicitur: [*Ad nimium calorem transeat ab aquis nivium*]. Ac si apertè diceretur: *Qui humiliter sub disciplinæ vinculo non restringitur, ab infidelitate sua, vel peruersi operis frigore, per immoderatam sapientiam in errorem labitur*. Unde bene quoque egregius prædicator, discipulorum suorum cordibus hunc exquisitæ sapientiæ nimium calorem devitans, ait: *Non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem*. Ne fortassè nimius calor interimeret, quos prius aquæ nivium, id est, infidelitatis, vel torpentium actionum frigora morituros tenebant. Et quia valde difficile est, ut is qui se sapientem æstimat, mentem ad humilitatem reducat, & recta prædicantibus credat, sensumque suæ peruersitatis adjiciat, rectè subjungitur:

D Quòd peccatum usque ad inferos ducitur, quod ante mortem per penitentiam non emendatur.

CAPUT XXVIII.

Et usque ad inferos peccatum illius. Peccatum quippe usque ad inferos ducitur, quod ante finem vitæ præsentis per correctionem ad penitentiam non emendatur. De quo videlicet peccato per Joannem dicitur: *Est peccatum ad mortem, non pro illo dico ut roget quis*. Peccatum namque ad mortem, est peccatum usque ad mortem: quia scilicet peccatum quod hic non corrigitur, ejus venia frustra postulatur. De quo adhuc subditur: [*Obliviscatur ejus misericordia*]. Omnipotentis Dei misericordia oblivisci ejus dicitur, qui omnipotentis Dei justitiæ fuerit oblitus: quia quisquis eum nunc justum non timet, postea invenire non valet misericordem. Quæ nimirum sententia non solum ei intenditur, qui veræ fidei prædicamenta deserit, sed etiam qui in fide recta positus carnaliter vivit: quia ultio æternæ animadversionis non evaditur, utrum in fide, an in opere peccetur. Nam etsi damnationis dispar est qualitas, culpæ tamen quæ nequam per penitentiam tergitur, nulla absolutionis suppetit facultas. Sequitur.

Quod carnalis dulcedo delectationis in conscientia nutrit vermem doloris, & tota carnalis voluptas ad putredinem factoris festinat.

CAPUT XXIX.

Dulcedo illius vermis.] Quisquis in hoc appetit mundo prosperari, ceteros excedere, rebus & honoribus tumere, huic nimirum cura secularis in delectatione est, & quies in labore. Valde etenim fatigatur, si desit cura seculi qua fatigetur. Quia autem naturæ est vermium, momentis singulis incessanter moveri; non immerito signatur nomine vermium, inquietudo cogitationum. Perversæ itaque mentis dulcedo vermis est: quia inde delectabiliter pascitur, unde per inquietudinem incessanter agitur. Potest quoque apertius vermis nomine caro designari. Unde & superius dicitur: *Homo putredo, & filius hominis vermis.* Luxuriosi igitur cuiuslibet atque carnis voluptatibus dediti, quanta sit cæcitas demonstratur, cum dicitur: [Dulcedo

Job. 25.

illius vermis.] Quid namque caro, nisi putredo ac vermis est? Et quisquis carnalibus desideriis anhelat, quid aliud quam vermem amat? Quæ enim sit carnis substantia, testantur sepulcra. Quis parentum, quis amicorum fidelium, quamlibet dilecti sui tangere carnem scaturientem vermicibus potest? Caro itaque cum concupiscitur, pensetur quid sit exanimis, & intelligitur quid amatur. Nil quippe sic ad edomandum desideriorum carnalium appetitum valet, quam ut unusquisque hoc quod vivum diligit, quale sit mortuum penset. Considerata etenim corruptione carnali, citius cognoscitur, quia cum illicitè caro concupiscitur, tabes desideratur. Bene ergo de luxuriosi mente dicitur: *Dulcedo illius vermis;* quia is qui in desiderio carnalis corruptionis æstuat, ad factorem putredinis anhelat. Hæc sicut in hujus partis tertie initio promississe me memini, sub brevitate transcurri; ut ea quæ in hoc opere sequuntur, quia magna obscuritate implicata sunt, opitulante Deo latius differantur.

S AN C T I G R E G O R I I
M O R A L I S E X P O S I T I O N I S
I N B E A T V M I O B
L I B E R D E C I M V S S E P T I M V S.

CAPUT PRIMUM.

UOTIES in sancti viri historia per novum volumen enodare mysterium typicæ expositionis aggredimur, oportet ut ex ejusdem viri vel nomine, vel passione significationem mysticam principaliter proferamus: quatenus habitaculorum more, dum superscriptionem tituli in ipsa postis fronte præfigimus, quia cujus est domus agnoscitur, securius intretur. Crebrò autem dixisse me memini, quoniam beatus Job passiones Redemptoris nostri, ejusque corporis, id est, sanctæ Ecclesiæ, & passione sua signavit & nomine. Job quippe interpretatur dolens. Et quis alius in hoc dolente figuratur, nisi is de quo scriptum est: *Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit?* De quo rursum dicitur: *Livore ejus sanati sumus.* Amici verò ejus, hæreticorum speciem tenent, qui, ut sæpe jam diximus, Deum dum defendere nituntur, offendunt. Sanctus ergo vir per vulnera & verba sic loquatur sua, ut etiam nostra significet, & plerumque per prophetiæ spiritum ventura narret, præsentia transcendat: nonnumquam verò sic de præsentibus differat, ut de futuris reticescat. Cognita itaque discretionis hujus custodia, cum immutatione vocis illius nostra quoque intelligentia alternet: ut tantò verius ejus sensibus congruat, quantò se & cum ejus vocibus immutat. Verbis itaque præcedentibus sanctus vir per disertam prudentiæ arte sententias iniqui cuiuslibet culpas protulit, & quam sit danda ejus actio expressit. De cujus pœna mox subjicit, dicens:

Quod malorum vitam in eo videt Deus, quod judicat: in eo quod non miseretur, ignorat.

CAPUT II.

Non sit in recordatione, sed conteratur quasi lignum infructuosum.] In recordationem enim

conditoris non reducitur, quisquis usque ad finem vitæ vitii subjugatur. Nam si hunc superni respectus memoria tangeret, proculdubio ab iniquitate revocaret. Ejus quippe merita exigunt, ut funditus ab auctoris recordatione deleatur. Sciendum verò est, quòd recordari Deus nequaquam propriè dicitur. Qui enim oblivisci non potest, quo pacto recordari potest? Sed quia eos nos, quorum recordamur, amplectimur: ab his autem, quorum obliviscimur, elongamur; humano usu & recordari Deus dicitur, cum dona tribuit; & oblivisci, cum in culpa derelinquit. Sed quia cuncta pensat, cuncta sine intermissionis alternatione considerat; & recordatur bonorum, quorum tamen numquam obliviscitur; & nullatenus recordatur malorum, quos tamen per judicium semper intuetur. Quasi enim redit ad bonorum memoriam, quam tamen numquam deseruit: & quasi nequaquam malos respicit, quorum tamen facta considerat, sed super hæc damnationis judicium in ultimis servat. Hinc enim scriptum est: *Oculi Domini contemplantur bonos & Præv. malos.* Hinc per Psalmistam dicitur: *Vultus Domini super facientes mala; ut perdat de terra memoriam eorum.* Considerat igitur quos puniat, sed eosdem ipsos antè non vidit, quos nescit. Nam quibusdam in fine dicturus est: *Nescio vos unde sitis: discedite à me omnes operarii iniquitatis.* Miro igitur modo pravorum vitam & intuetur, & obliviscitur: quia quos per distinctionem sententiæ judicat, quantum est ad memoriam misericordiæ ignorat. Qui quoniam in ejus recordationem non veniunt, quasi infructuosum lignum ex ejus judicio conteruntur. Terra quippe eos temporalis sumptu aluit, prædicationis desuper pluvia infudit. Sed quia eorum vita nequaquam fructum boni operis protulit, iratus hanc agricola abscidit, ut juxta Veritatis sententiam locum non occupet, quem tenere alius ad fru-

Isai. 53.
ibid.

Mat. 7.

Luc. 13.